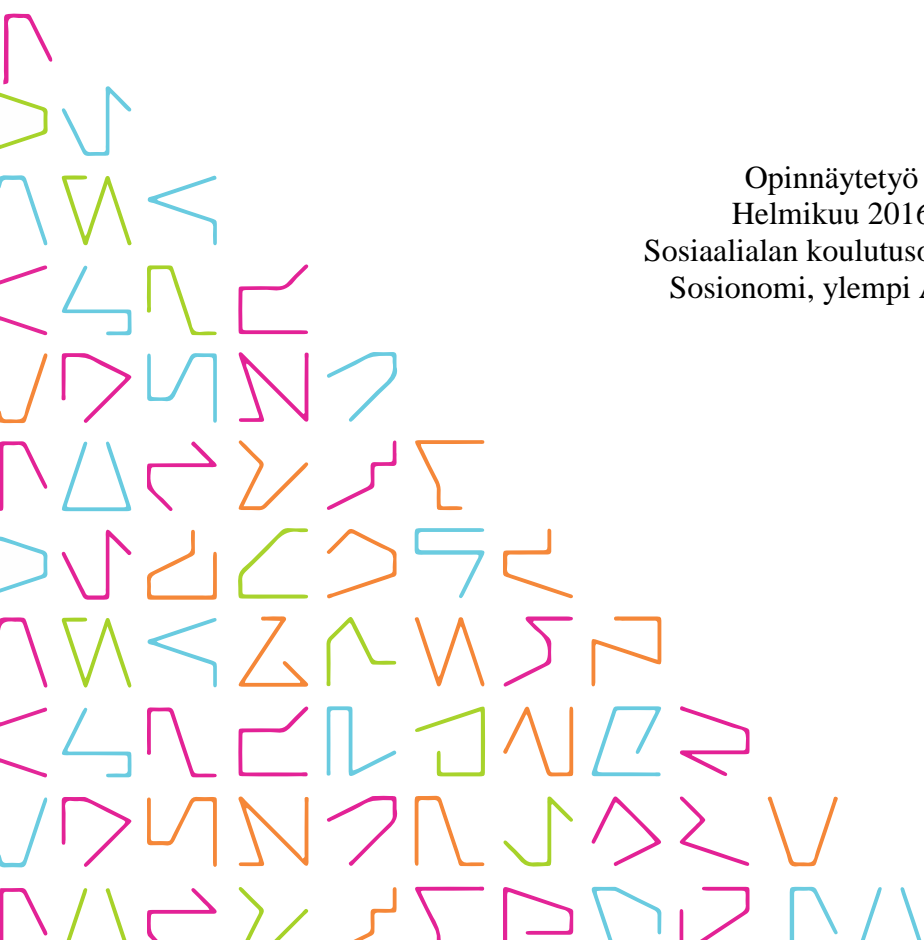

TULEVAISUUDEN YHTEISÖLLINEN KYLÄ

Tuija Vainionpää-Seilo

Opinnäytetyö
Helmikuu 2016
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi, ylempi AMK

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi, ylempi AMK

Tuija Vainionpää-Seilo
Tulevaisuuden yhteisöllinen kylä

Opinnäytetyö 56 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Helmikuu 2016

Suomessa ja erityisesti maaseudulla ikääntyvien määrä kasvaa ja nuorten osuus väheenee. Palveluiden siirtyessä keskustaan ja internettiin, kotona asumisen tueksi tulisi kehittää uusia innovaatioita. Kyläyhteisöt toimivat jo entuudestaan kylien vireyden ylläpitäjinä. Tutkimuksen tavoitteena oli nostaa Parkanon kylien profiilia asumisympäristönä sekä edistää kylien yhteisöllisyyttä osallistamisen keinoin. Tutkimus toteutettiin Parkanon vanhuspalveluiden, Parkanon Setlementin Yhdessä mukana-projektin sekä Parkanon kyläyhdistyksien toimesta neljän kyläpäivän yhteydessä syksyllä 2015. Kyläpäiviin osallistui noin 200 henkeä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kyläpäiviin osallistuneilta osallistavien menetelmien avulla, millaisen tulevaisuuden yhteisöllisen kylän he haluavat, millaisia keinoja yhteisöllisyyden saavuttamiseksi he määrittelevät ja mitä kyläläiset itse ovat yhteisöllisyyden edistämiseksi valmiita tekemään. Tutkimusmenetelminä oli käytössä ideapitsa, lumipallomenetelmä, learning cafe, tulevaisuuspyörä, tulevaisuuden puu sekä kylät kuvissa-tehtävä.

Tutkimustuloksissa kyläläiset nostivat oman aktiivisen osallistumisen kylässä järjestettyihin yhteisiin toimintoihin ja kyläilyperinteen vaalimisen ihmissuhteiden ylläpitämiseksi. Spontaanin yhteydenpitämisen puolestaan koettiin edesauttavaksi lähimmäisenä navun pyytämistä ja tarjoamista. Kaiken kaikkiaan kylissä vallitsi tahto toimia oman kylän hyväksi. Yhteisöllisen toiminnan perusteina kyläläiset kokivat tärkeänä fyysiset kokoontumispaikat eli kylätalot. Kyläyhdistykset toimivat kyläläisten yhteen saattajina. Säännöllisen toiminnan kylässä koettiin ylläpitävän kylien dynaamisuutta ja edistävän esimerkiksi kylätalojen käyttökelpoisena säilymistä. Tutkimustuloksissa kyläläisetideoivat kyliin runsaasti uusia toimintoja, kuten kylien välisten haasteiden toteuttamista ja kylien tempauksien esiintuomista sosiaalisessa mediassa. Maaseudun vetovoimaisuutta korostaviksi tekijöiksi kyläläiset nostivat kylissä vallitsevan ”me”-hengen, kyläläisten kotiseuturakkauden, asuinpaikan luontoarvot sekä alueella toimivat yrittäjät ja palvelut.

Tutkimustuloksista heijastuu kyläläisten tahto asua kotiseudullaan mahdollisimman pitkään. Kylätaloissa järjestetty toiminta ja aktiiviset kyläyhdistykset edesauttavat merkittävästi kylien elinvoimaisuutta. Kylien imagoa ja elinvoimaisuutta tulee nostattaa tuomalla esiin kylien vahvaa yhteishenkeä ja halua toimia kylän ja kyläläisten hyväksi. Kyläläisten tahtotilaa yhdessä toimimiseen voisi kehittää esimerkiksi seniorien kansalaistoimintaan innostamisella ja uusien palvelumuotojen lanseeraamisella. Kehittämisideoina yhteisöllisyyden lisäämiseksi, asumiseen voisi kohdentaa uusia innovatiivisia ratkaisuja erilaisten yhteisöllisten asumismuotojen suunnittelulla.

Asiasanat: maaseutu, kylä, tulevaisuuden suunnittelu, yhteisöllisyys, osallisuus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Social Services

TUIJA VAINIONPÄÄ-SEILO

The Sense of Communality in Future Village

Master's thesis 56 pages, appendices 1 page
February 2016

In Finland and especially in the countryside the number of elderly people are increasing and the number of young people are decreasing. At the same time the services are provided in the city center or increasingly on the Internet. New innovations should be developed to support elderly people's living in their homes as long as they want. The village societies operate already different kinds of activities in their villages. The aim of the study was to raise Parkano village's profile as a living place and advance the sense of community by involvement methods. The study was conducted in cooperation with the elderly care in Parkano, Parkano's Settlement project "Yhdessä mukana" and with village societies in four village days in the autumn 2015. There were approximately 200 participants. The purpose was to clarify from the participants of village days what kind of sense of communality in their future village they want, what are the ways to achieve those aims and what the villager self are ready to do. The research method was called idea pizza, snowball method, learning café, the future circle, the future tree and villages at pictures.

In the research results the villager devise their own activity of participation in their village activities and also tradition of neighbor visit to their village basis. Spontaneous methods like connecting people was experienced to support asking help from the neighbors. After all the villagers has strong will to function for their villages. The village house was one of the most important item according to the sense of village's community. In the research results the villagers create new ideas to add activities like challenges with other villages and to promote their events in social media. The attraction of countryside includes "we"-power, loving their home areas, nature and services and entrepreneurs 'of the village.

The willpower of the villager was that they want to live in their home as long as it is possible. The village houses and village societies are important to have a strong village spirit. Sense of community could develop by inspiring senior citizens to the voluntary work and by creating new services to the countryside. Sense of community could also take planning new apartments to the senior citizens into account.

Key words: countryside, village, future planning, sense of community, involvement

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	2
2	YHTEISÖLLISYYS MAASEUDULLA	5
2.1	Yhteisöllisyyden käsite.....	5
2.2	Maaseudun kehittäminen.....	6
2.3	Väestörakenne Suomessa.....	10
2.4	Tutkimusympäristön kuvaus	11
2.4.1	Ikäihmiset ja palvelut Parkanossa	12
2.4.2	Kyläyhdistykset, kylät ja Parkanon Setlementti.....	14
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA SEN TOTEUTTAMINEN	16
3.1	Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	16
3.2	Menetelmälliset lähtökohdat	17
3.2.1	Aineiston keräämisen suunnittelu	19
3.2.2	Aineiston kerääminen kyläpäivissä.....	20
3.2.3	Havainnot kyläpäivistä.....	27
3.3	Analyysimenetelmä	29
3.4	Aineiston analyysin eteneminen	30
4	KYLÄLÄISTEN NÄKEMYKSET TULEVAISUUDEN YHTEISÖLLISESTÄ KYLÄSTÄ.....	33
4.1	Yksilön oma vastuu	33
4.2	Yhteisöllisen toiminnan puitteet	34
4.3	Maaseudun vetovoimaisuus	37
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	40
5.1	Tutkimustuloksien tarkastelua	40
5.2	Maaseudulla asuminen.....	42
6	POHDINTA.....	45
6.1	Tutkimusprosessin tarkastelua	45
6.2	Kehittämisen- ja jatkotutkimusaiheet	48
6.3	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	51
	LÄHTEET	53
	LIITE 1 Tutkimustiedote Parkanon kylät	56

1 JOHDANTO

Entisajan maaseutua on usein tapana nostalgisoida. Tuolloin ihmisten ajateltiin huolehtivan toinen toisistaan ilman kunnan viranomaisien väliintuloa. Olen itse kotoisin Jämijärven maalaiskylästä, jossa kyläyhteisötoiminta oli varsin vireää. Työssäni Parkanon vanhustyön palveluohjaajana olen havainnut ikäihmisten herkästi eristäytyvän kohteihinsa jonkin vamman, sairauden tai muun toimintakykyä rajoittavan tekijän vuoksi. Ikäihmiset tahtovat pääsääntöisesti asua kotonaan mahdollisimman pitkään. Eräs osallisuutta rajoittava tekijä voi olla asuminen keskustan ulkopuolella, jolloin lähteminen yhteisiin toimintoihin saattaa mutkistua. Kyläyhteisöjen vireyden kannalta on tärkeää, että niissä asuu eri-ikäisiä ihmisiä. Yhteisöllisyyttä puolestaan luodaan yhdessä toimimalla. Haluan herätellä samanlaisia lapsuudenaikaisia yhteisöllisyyden kokemuksia myös Parkanon kyliin aikana, jolloin yhteiskunta korostaa yksilöllisyyttä.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012) astui voimaan 1.7.2013. Laissa korostetaan kolmannen sektorin ja vapaaehtoistoimijoiden roolia osana ikäihmisten palveluiden tuottamisverkostoa, sillä kunnan on lain mukaan tehtävä yhteistyötä kunnassa toimivien julkisten tahojen, yritysten sekä ikääntyneitä väestöä edustavien järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi.

Maaseudun haasteena on väestöpohjan harveneminen, nykyisen väestön ikääntyminen sekä niin kutsuttu vinoutunut huoltosuhde, jossa ikääntyneitä on suhteessa enemmän kuin työssäkäyvää sukupolvea. Väestömuutoksia aiheuttavat muuttoliike ja luonnollinen väestömuutos. Ikäihmisten arjen sujumiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi eräänä tulevaisuuden visiona voisi olla palveluiden tuottaminen itse mahdollisuuksien mukaan. Myös uudet teknologiset sovellukset voivat edistää kotona asumista mahdollisimman pitkään. Kylien moninainen toiminta ja palvelutuotanto kiinnittävät asukkaita kyliin ja houkuttelevat uusia asukkaita. Maaseudun kehittäminen ja osallisuuden vahvistaminen nähdään ykköstavoitteena Maaseutupoliittisessa kokonaisohjelmassa 2014–2020. (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 26.) Parkanossa maaseudun haasteena ovat pitkät välimatkat, kauppa- ja asiointipalveluiden sijainti pääsääntöisesti keskustan alueella sekä maaseutualueille tyypillinen vinoutuva huoltosuhde, jossa ikäihmisten määrä kohoaa

nopeasti suhteessa työssäkäyvään väestöön. Parkanon kylistä on keskustaan matkaa noin 10–30 kilometriä. Pitkät välimatkat haittaavat pääsyä viriketoimintoihin ja palveluihin, samoin sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen on vaikeaa.

Parkanon vanhuspalveluissa on laadittu Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma vuosille 2014–2025 (2014, 54), jossa painopisteinä ovat terveyden edistäminen ja hyvinvointipalveluiden kehittäminen, kotona asumisen tukeminen kotihoitoa ja kuntoutusta kehittämällä, muistisairauksien mahdollisimman varhainen toteaminen sekä ympäri-vuorokautisten hoivapaikkojen turvaaminen myös tulevaisuudessa. Tavoitteiden toteuttamiseen vanhuspalveluissa sitoutettiin Pihlajalinna Terveys Oy, sittemmin Kolmostien Terveys, joka nykyisin tuottaa Parkanon sosiaali -ja terveyspalvelut. Ikääntyneiden määrän kasvaessa ja ikääntyneiden toimintakyvyn tukemisessa kotona asumiseen mahdollisimman pitkään, tulisi siihen luoda mahdollisimman hyvin tavoitetta tukevat puitteet. Parkanossa on varsin vireää vapaaehtoistoimintaa, joka edesauttaa ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpitämistä, osallistaa eläkkeelle jääneitä sekä tuottaa hyvää oloa vapaaehtoistoiminnassa sekä saajalle että antajalle.

Parkanon vanhuspalvelut ovat yhteistyössä Parkanon Setlementin Yhdessä mukana-projektin sekä aktiivisten parkanolaisten kyläyhdistyksien kanssa toteuttaneet kyläpäiviä Parkanon kyliin vuosina 2014 ja 2015. Kyläpäiviin osallistuneet kylät olivat vapaaehtoisesti ilmoittautuneet mukaan toimintaan. Kyläpäivien tarkoituksena oli osallistaa kyläläisiä, huomioida kyliä vireänä asuinpaikkana sekä tuoda esille heidän paikallista osaamista. Vuonna 2014 kyläyhdistykset suunnittelivat ja toteuttivat kyläpäivien sisällön itsenäisesti, ohjelmistossa oli muun muassa näytelmiä, taikuri ja musiikkiesityksiä. Myös vuonna 2015 kyläpäivien ohjelmissa oli kyläläisten omaa ohjelmaa. Lisäksi vuoden 2015 kyläpäivien yhteydessä toteutettiin Tulevaisuuden yhteisöllinen kylä-opinnäytetyön tutkimusaineiston kerääminen. Kyläläiset pohtivat tutkimuksessa, millainen tulevaisuuden yhteisöllinen kylä heidän mielestään voisi olla. Tutkimuksessa nostettiin esille kyläläisten ajatuksia ja niiden pohjalta ideointiin kyliin uudenlaista toimintaa sekä kehittämisideoita nykyisiin toimintoihin. Tutkimusmenetelmänä käytettiin osallistavaa tutkimusta erilaisten visuaalisten menetelmien avulla. Käytössä oli siis jokaisessa neljässä kyläpäivässä erilainen toiminnallinen tutkimusmenetelmä. Toiminnallisen tutkimusmenetelmän tarkoituksena oli innostaa kyläpäiviin osallistuneita yhdessä toimimiseen ja luovaan ideointiin. Tutkimuksen tavoitteena oli kyläpäivien yhteydessä nostaa Parkanon kylien profiilia asumisympäristönä sekä edistää kylien yhteisöllisyyttä osallis-

tamisen keinoin. Tutkimuksen tavoitteena oli myös elvyttää ja vireyttää Parkanon kyliä naapuriapuun, spontaaniin yhteisöllisyyteen.

2 YHTEISÖLLISYYS MAASEUDULLA

2.1 Yhteisöllisyyden käsite

Yhteisön määrittäminen yleispätevästi on varsin haasteellista. Ferdinand Tönnies esittää laajalle omaksutut ”Gemeinschaft/ Gesellschaft” käsitteet, jotka käännetään yhteisöksi ja yhteiskunnaksi tai yhdistykseksi. Gemeinschaft tarkoittaa perheen ja kylän välistä harmoniaa ja lämpimiä ihmissuhteita. Vastakohtana toimiva Gesellschaft tarkoittaa egoistista ja laskelmoivaa yhteiskuntaa. Näkökanta juontaa vastakohtiin, lämpimään huolenpitoyhteisöön ja kylmää rationaalisuutta edustavaan yhteiskuntaan. Yhteisyys voi ilmetä toimintana tai tunteina. Yhteisyys kehittyy vuorovaikutuksessa, jolloin ryhmäidentiteetti muotoutuu konkreettisen toiminnan seurauksena. Tämä puolestaan saa aikaan toiminnallisen yhteisön. Yhteisyyttä edustaa myös symbolinen yhteisyys, joka muodostuu vahvana yhteenkuuluvuuden tunteena. Yhdessä nämä yhteisyyden muodot vahvistavat toisiaan. (Lehtonen 1990, 21–24.)

Pääomalla tarkoitetaan toimijoiden käytössä olevia voimavaroja. Paikallisilla toimijoilla on käytettävissään muun muassa luontopääomaa eli alueen luonnonvarat, fyysisistä pääomaa kuten rakennukset, inhimillistä pääomaa kuten alueen ihmisten henkilökohtainen osaaminen sekä sosiaalista pääomaa, joka käsittää alueen ihmisten väliset verkostot. Sosiaalisella pääomalla halutaan korostaa sosiaalisten, yhteisöllisten tai kulttuuristen tekijöiden merkitystä. Sosiaalinen pääoma on ihmisten välisen toiminnan kautta luotavissa oleva voimavara, jota voidaan lisätä tai kohdentaa niin halutessa yhteiseksi hyväksi. Sosiaalisen pääoman käytössä on kysymys valinnasta eli tahdosta sekä osaamisesta. (Hyyryläinen, Nissinen & Rouhiainen 2002, 7-8.) Ruuskasen (2015) mukaan sosiaalinen pääoma voidaan jakaa sitovaan ja yhdistävään sosiaaliseen pääomaan. Sitova sosiaalinen pääoma tarkoittaa tuttuja, yhteisen identiteetin yhteenkuuluvuutta tuntevien ihmisten välistä suhdetta. Yhdistävä sosiaalinen pääoma puolestaan viittaa suhteisiin, joiden myötä tuntemattomat tai toisiaan erilaisina pitävät henkilöt ja ryhmät ovat tekemisissä. Sitova sosiaalinen pääoma edesauttaa ryhmien sisäistä yhteistoimintaa ja yhdistävä sosiaalinen pääoma puolestaan helpottaa ryhmien välistä yhteenkuuluvuutta. Tulevaisuuden yhteisöllinen kylä-tutkimukseen nostettiin esiin erityisesti kylän sosiaalinen pääoma eli kylän omat voimavarat yhteisöllisyyden edistämiseksi.

Yhteisöllisyyttä kaivataan erityisesti aikoina, jolloin palvelujärjestelmät suhteessa avun tarvitsijoihin havaitaan riittämättömiksi. Iso-Britanniassa palvelujärjestelmän tueksi on noussut Big Society -ideologia, jossa hyvinvoinnista ja hyvinvointipalveluista vastaavat enemmässä määrin ihmiset itse yhdessä lähiyhteisön ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa. Suomessa vastaavaa ilmiötä on etenkin maaseudulla toteutettu palveluiden harvetessa, mutta onnistumiset ovat paljolti paikkakuntaakohtaisia. (Kattilakoski, Kilpeläinen & Peltomäki 2012, 8.) Maaseutupoliittinen kehittämisohjelma 2014–2020 (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 27) korostaa julkisen vallan roolia mahdollisuuksien luoja ja kannustaa kansalaisia ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita aktiiviseen toimintaan, vastuunottoon sekä uudenlaiseen yhteistyöhön. Noin 20 Euroopan maassa on laadittu kansalaisyhteiskuntasitoumus julkisen vallan ja kansalaisyhteiskunnan suhteiden rakentamiseksi ja vahvistamiseksi. Sitoumuksissa korostetaan muun muassa kansalaisyhteiskunnan ja sen toimijoiden erityistä asemaa hyvinvoinnin ja arvopohjan luoja, tavoitteena on myös etsiä julkisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan yhteisiä tahtotiloja arvoista. Myös Suomessa tulisi selvittää edellytykset ottaa samankaltainen julkishallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välinen linjaus tai konkreettinen toimenpideohjelma kansallisella tasolla, kuntatasolla ja kylissä tehtäväksi.

2.2 Maaseudun kehittäminen

Maaseutu näyttäytyy Suomen kaltaisessa harvaan asutussa maassa yhteisöllisyyden helmenä tai toimii osoituksena sen uupumisesta. Maaseutu voidaan jakaa kaupunkien läheiseen maaseutuun, ydinmaaseutuun ja harvaan asuttuun maaseutuun. Kuntaliitoksien myötä aluejaot ovat kuitenkin muovanneet perinteisiä aluemäärittelyjä. (Kattilakoski, Kilpeläinen & Peltomäki 2012, 15.) Paikallisilla olosuhteilla on merkityksensä, kun tarkastellaan ihmisen elinympäristöä, hyvinvointia, toimintaa, kulttuuria ja kokemuksia. Kaupungin läheinen maaseutu on maaseutumaista aluetta, joka sijaitsee lähellä kaupunkialuetta ja joka toimii työssäkäyntialueena. Harvaan asutulla maaseudulla asutusrakenne on hajanaista, taajamia on harvassa ja niiden välillä on asumatonta tai harvaan asutua aluetta. Harvaan asutun seudun tunnusmerkkejä ovat tila, puhdas ympäristö, luontoarvot, maisema-arvo sekä elämäkulttuuri. (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 18.) Suomalaisen maaseudun vetovoimatekijöinä pidetään luontoa, rauhallisuutta sekä maaseudun yhteisöä. Myönteisen maaseutukuvan haasteena ovat kuitenkin maaseudun ongelmat sekä maaseudun ja kaupungin erilaisuuden korostuminen. (Mahdollisuuksien

maaseutu 2014, 14.) Alueellisuus edustaa yhteisön ulkoisia tuntomerkkejä, tällöin yhteisö on seurausta sosiaalisesta vuorovaikutuksesta jollain alueella. Alue saattaa edustaa symbolista yhteisyyttä. Maaseudun autioituessa ja perinteisen maanviljelyksen vaihduttua teolliseen tuotantoon, kylien elvyttämisen keskiöön ovat kohonneet kylätoimikunnat. Maaseudun autonomisuus asioidensa päättämiseen väistyi hallinnollisten asioiden siirtyessä kuntien vastuulle. Tämä osaltaan on vaikuttanut toiminnallisten yhteisöjen elinvoimaisuuteen. (Lehtonen 1990, 220.)

Kyläkoulujen lakkauttamisien myötä keskeiseksi yhteisöllisyyden tekijäksi nousevat kyläyhdistykset, jotka kokoavat alueen asukkaita yhdessä toimimiseen. Maaseudun elämäntapa on ollut murrosvaiheessa palveluiden siirryttyä taajama-alueille ja teknologian siirtäessä joitakin palveluita verkkoon. Yhteisöllisten toimintojen kilpailijaksi puolestaan on kivunnut vapaa-ajan aktiviteettien lisääntyminen, ihmiset harrastavat sekä viihtyvät viihteen parissa yhä enemmän.

Maaseudun kehittämistä voidaan lähestyä hyvin erilaisista näkökulmista, kuten rakenteita, toimintoja, taloutta, kulttuuria tai osaamista painottaen. Kaikki osatekijät vaikuttavat kuitenkin kaikkeen. Kokonaisvaltaisella lähestymisellä oleellista ovat eri tekijöiden yhteisvaikutukset. (Hyyryläinen, Nissinen & Rouhiainen 2002, 7-8.) Paikkaperustaisessa maaseudun kehittämisessä sekä hallinto- että palvelujärjestelmät mukautetaan paikallisiin olosuhteisiin. Suomen kaltaisessa harvaan asutussa maassa myös infrastruktuuri liitetään paikkaperustaiseen kehittämiseen, jonka tavoitteena on vahvistaa arjen toimivuutta ja parantaa alueen ihmisten elämänlaatua. Paikkaperustaisessa kehittämisessä on oleellista ymmärtää alueen resurssit ja toimintamahdollisuudet. Alueiden eriarvoisuuden välttämiseksi tulee ymmärtää jokaisen paikan erilaiset pääomat ja niiden erilaiset yhdistelmät kuten sosiaalinen pääoma, kulttuuri, perinteet, infrastruktuuri ja tahtotila. Sektorirajat ylittävillä toimenpiteillä voidaan kannustaa monipuoliseen yrittäjyyteen, kokeilevaan kehittämiseen ja verkostomaiseen politiikkaan. Paikkaperustainen kehittäminen aktivoi ja osallistaa kehittämiseen paikalliset toimijat ja asukkaat. Tällä tavoin kehittämistyöhön voidaan kytkeä esimerkiksi talkootyötä, vahvistaa yhteistyötä ja verkostoitumista. Maaseutu ja kaupunkialue toimivat monin tavoin vuorovaikutuksessa keskenään, kaupunki vastaa maaseudun tarpeisiin ja toisaalta maaseutu vastaa moniin kaupungin tarpeisiin. Paikkaperustaisen kehittämisen lähtökohtana on ylittää kaupunkimaaseutu rajapintoja ja luoda mahdollisuuksia uusille yllättävillekin yhteistoiminnoille. (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 13–14.)

Paikallinen kehittäminen konkretisoituu usein erilaisina hankkeina (Hyryläinen, Nissinen, Rouhiainen 2002, 14). Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää esiselvityksenä esimerkiksi Leader-hankkeelle kylien elvyttämiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi. Leader on toimintatapa, jolla julkista valtaa siirretään paikallisille. Se avaa mahdollisuuden kehittää kotiseutua paikallisten tarpeiden mukaan ja paikallisin voimin. Leader-ryhmät ovat ruohonjuuritason kehittämisyhdistyksiä, jotka suunnitelmallisesti, laatimaansa strategiaan perustuen, rahoittavat hankkeita ja myöntävät yritystukia. Ryhmän hallitus valitsee rahoitettaviksi hankkeet, jotka vastaavat paikallisiin tarpeisiin. (Mitä on Leader? 2015.) Myös osuuskuntatoimintaa voidaan jalostaa palveluosuuskunniksi täydentämään kylien palveluita sekä edistämään alueen työllisyyttä. Osuuskunta on yhtiömuoto, jonka tarkoituksena ovat jäsenistönsä taloudenpidon tai elinkeinon tukeminen harjoittamalla taloudellista toimintaa niin, että osuuskunnan jäsenet käyttävät sen tarjoamia palveluita. Osuuskunnan säännöstyössä voidaan määrätä toiminnan tarkoituksesta. (Osuuskunta 2016.) Euroopassa vietettiin vapaaehtoistoiminnan vuotta vuonna 2011. Useassa Euroopan maassa on Leader-hankkeiden tai EU:n avustuksella toteutettu eläkkeelle jääneiden ja työttömien henkilöiden aktivoimista vapaaehtoistyöhön, jossa henkilöitä on kanavoitu tehtäviin, joissa kokevat olevansa parhaimmillaan hyödyksi. (Volunteering by older people in the EU 2011, 1.) Esimerkiksi kodin huollollisissa asioissa käsistään taitava on toiminut talonmiehenä vapaaehtoistyönään. Myös Lehtonen (1990, 225) tuo esille alueellisen yhteisyyden edellyttävän yhteistoimintaa, joka voi ilmetä asuntojen huoltoon ja kunnostukseen liittyvänä toimintana. Samankaltaista ideaa voisi soveltaa Parkanon kylään esimerkiksi osuuskuntatoiminnan tai sosiaalisen yrityksen muodossa.

Maaseudun vireyttämiseksi on ideoitu myös kylien omia hyvinvointisuunnitelmia, joihin kyläläiset voivat koota kehittämisideoitaan tähän hetkeen ja tulevaisuuteen (Mattes, Kattilakoski & Rantamäki 2011, 92). Parkanossa on laadittu laaja Hyvinvointikertomus Parkanon asukkaille vuosille 2014–2016 (2014). Kylien hyvinvointisuunnitelma voisi rakentua täysin kyläläisten omista ajatuksista kyläyhteisönsä tulevaisuudesta ja palveluiden järjestämisestä. Kuisma & Mäkelä (2015, 71) kokoavat ajatuksiaan suomalaisten kylien tulevaisuuden suuntauksista ja ”elvyttämiskeinoista”. Esimerkiksi kylätalot ja seurantalot ovat kylille elintärkeitä osallisuuden ja ”me”-hengen luojia. Kylät voivat yhteistä kokoontumispaikkaa ovat varsin eristäytyneitä, sillä pienissä kylissä yhdistykset, järjestöt ja kyläseurat voivat yhdessä tuumin käyttää samaa kokoontumispaikkaa. Tulevaisuudessa myös autioituneet kyläkoulut voivat tarjota kokoontumispaikan kylätaalojen uupuesssa. Myös Maaseutupoliittisessa kokonaisohjelmassa 2014–2020 (Mahdolli-

suuksien maaseutu 2014 26–28) painotetaan osallisuutta ja lähidemokratian toteutumista, jonka sisällöksi on kirjattu kansalaisten, kansalaistoiminnan ja kansalaisyhteiskunnan rooli ja merkitys keskeisenä yhteiskunnan toimijana ja ihmisten hyvinvoinnin luoja.

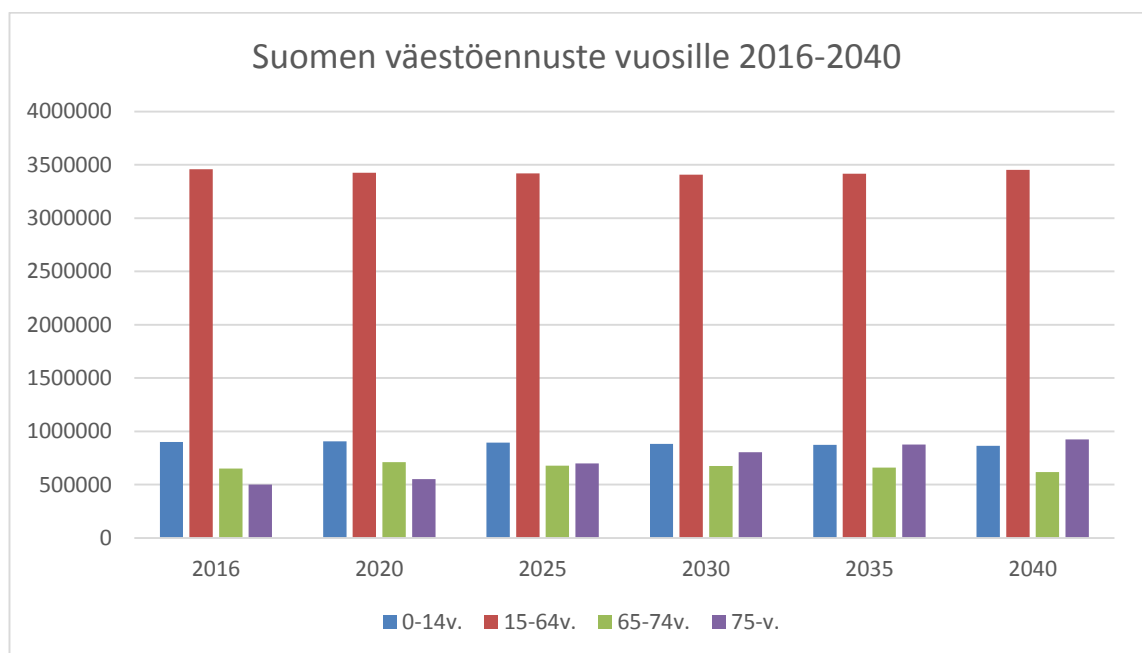
Kehittämistoiminta on sosiaalinen prosessi, joka edellyttää ihmisten aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta. Osallistamisen käsite tarkoittaa henkilön osallistumista johonkin ja toisaalta ulkoapäin siihen vaikuttamista eli joku osallistaa henkilöä. Ulkopuolisesta aloitteesta huolimatta henkilö kuitenkin itse ohjaa ja asettaa toiminnalleen ehdot osallistumiseensa. Osallistamisen ja osallistumisen käsitteet liittyvä tiiviisti toisiinsa, osallistaminen määritellään mahdollisuuksien tarjoamisena ja osallistuminen on mahdollisuuksien hyödyntämistä. (Toikko & Rantanen 2009, 89–90.)

Veera Juntunen (2014, 8) selvittää, miten Lappajärven kunnassa sijaitseva Itäkylä ja kylän asukkaat otetaan huomioon kunnan strategisessa kehittämisessä ja miten tämä näkyy strategisen kehittämisen dokumenteissa. Tutkimuksessaan Juntunen tuo esille, että oleellista kylien kehittämisessä on, että kehittäminen on lähtöisin kyläläisten omasta halusta ja aktiivisuudesta. Tässä opinnäytetyössä kyläläiset saivat tilaisuuden suunnitella oman kylänsä yhteisöllisyyden lisäämistä yhteissuunnittelun ja yhteistoteutuksen myötä. Sorensen & Torfing (2013, 9) kuvaavat yhteissuunnittelun (co-creation) toiminnaksi, jossa yhteisön jäsenet pääsevät suunnittelemaan yhteisesti jotain heidän tärkeäksi kokemaa asiaa. Yhteistoteutus (co-production) puolestaan käsittää yhteisesti yhteisen hyvän eteen toteutettavaa toteutusta.

Leena Vuorinen (2009, 67–68) avaa maalaiskylissä asuvien ajatuksia ikäihmisten maaseudulla asumisen hyvistä ja huonoista puolia. Hyviksi puoliksi ikäihmiset kokivat maalla asumisessa naapureiden tuntemisen. Kyläläiset pitävät ikään kuin huolta toinen toisistaan, kaupungeissa tilanne on useimmiten toisin. Myös omaa pihaa arvostettiin, kun taas kerrostaloelämää vieroksuttiin. Huonoina maaseudun puolina pidettiin pitkiä etäisyyksiä palveluihin ja heikkoja liikenneyhteyksiä. Tutkimus antoi osviittaa ja vahvistusta siihen, että maaseudulla asuvat mieluiten asuisivat kodissaan mahdollisimman pitkään, mutta asunto, palvelut ja muu kyläsuunnittelu pitää toteuttaa siten, että vanheneminen maaseudulla on mahdollista.

2.3 Väestörakenne Suomessa

Suomessa lähitulevaisuudessa voimakkaimmin kasvavat yli 75-vuotiaiden määrä (kuvio 1). Lasten ja nuorten sekä työikäisten määrä pysyy varsin tasaisena seuraavien 20 vuoden aikana, sen sijaan eläkeikäisten määrä tulee kasvamaan voimakkaasti. Suomessa väestön ikääntymisessä on kyse koko väestörakenteen muutoksesta, ei pelkästään iäkkäiden määrän muutoksesta. Väestön ikääntymisen taustalla vaikuttavat suurten ikäluokkien eläköityminen sekä syntyvyyden ja kuolevuuden aleneminen. Suomessa suurin syntyvyys on ollut vuonna 1945. Vuonna 2020 suuret ikäluokat ovat 75-vuotiaita. Väestön ikärakenne tulee muuttumaan voimakkaasti seuraavan kymmenen vuoden sisällä.

KUVIO 1. Suomen väestöennuste ikäryhmittäin vuosina 2016–2025 (Tilastot 2016)

Ikääntyneiden määrän kasvaessa ja väestörakenteen muuttuessa vaikutukset heijastuvat varsin laajalle. Yhteiskunnan odotetaan vastaavan ikääntyneen väestön hoidolliseen ja taloudelliseen huoleen, jolloin ikääntynyt väestö nähdään herkästi yhteiskunnallisena menoeränä. Ikääntymistä voidaan tarkastella kuitenkin myös positiivisesta näkökulmasta, siitä miten suurena potentiaalisena voimavarana seniorikansalaiset, eläkkeelle jääneet henkilöt voidaan nähdä. He toimivat jo nyt lastenhoitoapuna ja toimivat aktiivisesti erilaisissa yhdistyksissä ja vapaaehtoistoiminnassa. Seniorikansalaisten panos erityisesti vapaaehtois-, ja talkootyöhön on varsin merkittävä. (Helander 2006, 7-8.) Vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan pakottomasti toteutettua palkatonta työsuoritusta. Talkootyöllä puolestaan tarkoitetaan toisen hyväksi tehtävää korvauksetonta tilapäistyötä, joka ei

edellyttä ammattipätevyyttä eikä ammattitaitoa. Talkootyötä luonnehditaan erityisesti vapaaehtoisuutta ja yhteisöllisyyttä korostavaksi toiminnaksi. (Helander 2006, 76, 80.) Naapuriapu on arjessa auttamista, se on vapaaehtoisuuteen ja yhteisöllisyyteen perustuvaa toisista huolehtimista. Naapuriapu voi luonteeltaan olla lähes mitä vain arkista toimintaa, jossa lähimmäistä autetaan hänen tarvitsemassaan asiassa. Naapuriapu liitetään usein maaseudulle ja kyliin lähes luonnostaan, vaikka sitä käytetään myös kaupungeissa. Ero kaupungin ja maaseudun naapuriavussa on kuitenkin se, että kaupungeissa tarvittavat palvelut ovat usein lähellä, maaseudulla etäisyydet palveluihin ja toisiin naapureihin ovat useimmiten pitkät ja estävät täten asioiden hoitamisen sillä hetkellä. (Kattilakoski, Kilpeläinen & Peltomäki 2012, 96.) Naapuriavun voidaan ajatella lisäävän alueella asuvien keskinäistä tuttuutta ja edistävän alueen ihmisten vuorovaikutussuhteita (Lehtonen 1990, 226).

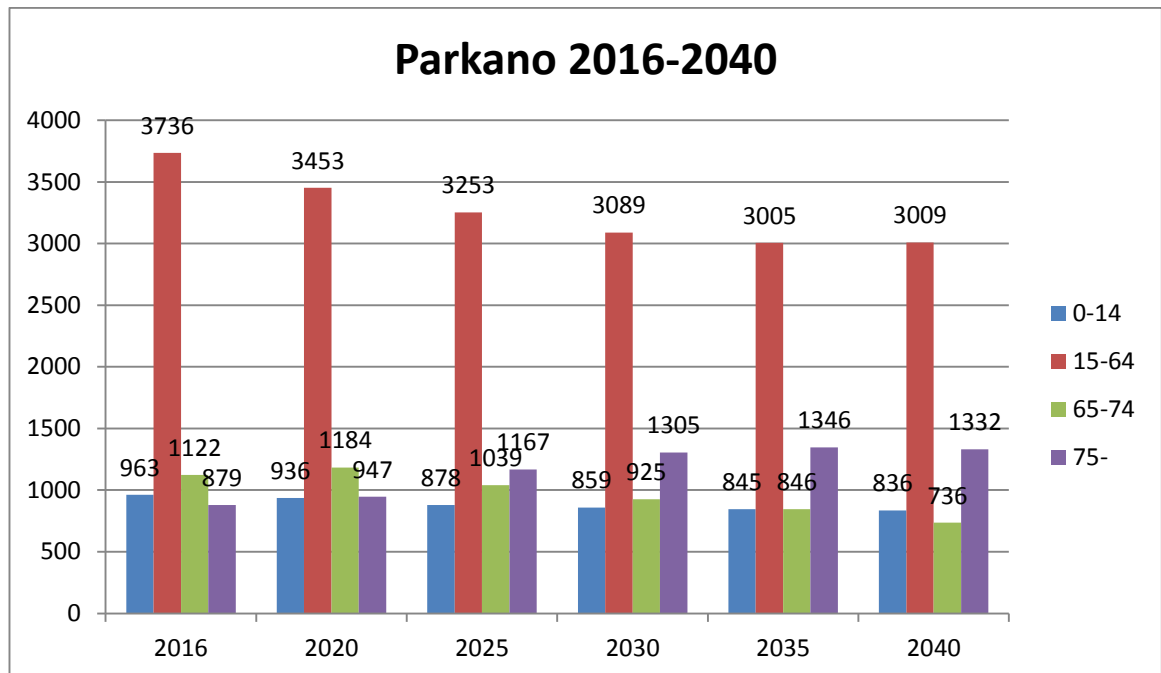
Seniorikansalaiset toimivat myös omaishoitajina sekä hiljaisen tiedon tuottajina. Hiljaisella tiedolla viitataan tavallisimmin kokemukseen ja tietoon, jota asianomaiselle on kertynyt elämänsä ja erityisesti työuransa aikana. Seniorikansalaiset toimivat siis oman ikäryhmänsä hyväksi ja täten kyseenalaistavat suuresti ikäihmisiä yhteiskunnallisena menoeränä. (Helander 2006, 7-8.) Tuottavan vanhenemisen näkökulmasta eläkkeellä olevat ja eläkkeelle jäävät voidaan arvostaa yhteiskunnan tuottavana osana, ei taakkana. Suurten ikäluokkien potentiaali hoivan ja huolenpidon antajina lähipiirille sekä etäämmälle on jo nykyisellään varsin suuri ja potentiaalia tulisi nostaa vielä enemmissä määrin esille. (Pessi 2011, 165–168.) Suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle ja senioripalveluiden kysynnän lisääntyessä, uusien innovaatioiden ja kansalaisten itsensä osallistuminen nähdään ikäihmisistä huolehtimisessa yhtenä tulevaisuuden merkittävänä voimavarana. Vapaaehtoistoiminnassa halutaan nostaa esille ”win-win”-tilanne, jossa sekä avun saaja, että sen antaja kokevat onnistumisen tunteita. (Utriainen 2011, 15–16.)

2.4 Tutkimusympäristön kuvaus

Tutkimus toteutettiin Parkanossa yhteistyössä vanhuspalveluiden, paikallisten kyläyhdistyksien ja kylien sekä Parkanon Setlementin Yhdessä Mukana-projektin kanssa.

2.4.1 Ikäihmiset ja palvelut Parkanossa

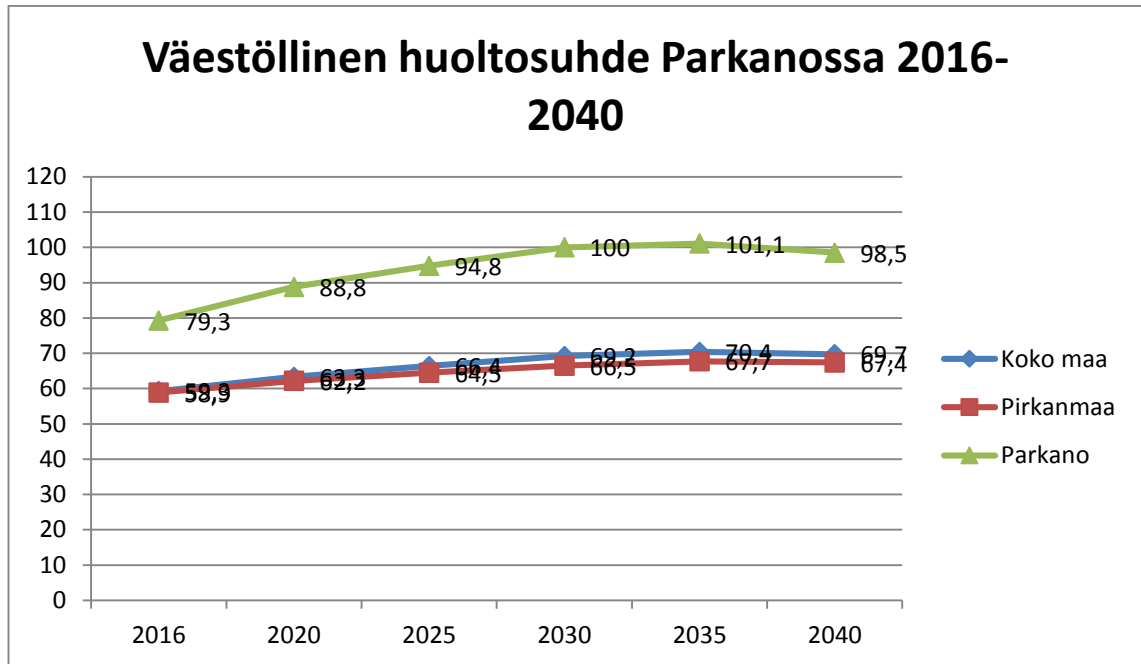
Parkanossa on noin 6800 asukasta. Parkanossa lasten määrä vähenee hieman vuoteen 2040 mennessä (kuvio 2). Työikäisten määrä laskee voimakkaasti vuodesta 2016 vuoteen 2040. Eläkeikäisten määrä kasvaa vuoteen 2020 saakka, voimakkaasti kasvava väestöosuus on yli 75-vuotiaat, joiden määrä kasvaa vuoteen 2035 saakka, jonka jälkeen määrä hieman laskee.

KUVIO 2. Parkanon väestöennuste ikäluokittain vuosina 2016–2040 (Tilastot 2016)

Väestöllinen huoltosuhde on suhdeluku, joka kuvaa alueen väestörakennetta eri ikäryhmien välisten suhteiden avulla, montako työelämän ulkopuolella olevaa henkilöä lapset 0-14 vuotta ja ikääntyneet yli 65-vuotiaat on yhtä työikäistä 15–65-vuotiasta kuntalaista kohti. Huoltosuhde-ennuste perustuu sen hetkisiin väestöennusteisiin. (Tilastot 2016.) Koko maan väestöllisen huoltosuhteen suhdeluku on pysytellyt koko 2010-luvun melko vakaana. Alueelliset erot ovat kuitenkin suuria. Pienimmät huoltosuhteen arvot ovat suurimmilla kaupunkiseuduilla ja suurimmat asukasluvultaan pienistä ja väestöltään vanhenevista kunnista. Parkanon väestöllinen huoltosuhde kasvaa ikääntyvän väestön määrän lisääntyessä. Väestöllinen huoltosuhde on Parkanolla suhteellisen heikko, sillä jokaista työssäkäyvää kohti on noin 1,6 työmarkkinoiden ulkopuolella olevaa henkilöä. Väestöennusteet näyttävät tämän tilanteen heikkenevän lähitulevaisuudessa ja asettavan haasteita kaupungin toiminnalle ja taloudelle. Parkanossa vuonna 2016 väestöllinen

huoltosuhde oli 79,3 (kuvio 3). Vuonna 2035 väestöllinen huoltosuhde kipuaa 101,1, jonka jälkeen huoltosuhde kääntyy laskuun.

KUVIO 3. Väestöllinen huoltosuhde Parkanossa vuonna 2016 ja ennuste vuosille 2016–2040 (Tilastokeskus 2016)

Parkanon sosiaali- ja terveystalveluiden tuottajana on ollut Pihlajalinna Terveys Oy 1.1.2015 alkaen. 1.1.2016 lukien sosiaali- ja terveystalveluiden tuottamisesta on vastannut Pihlajalinna Terveys Oy:n tytäryhtiö Kolmostien Terveys. Parkanon vanhuspalveluissa laadittiin Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma 2014–2025 (2014), jonka suunnitelmat toimivat runkona Pihlajalinnan vanhuspalveluiden järjestämiselle.

Työskentelen ikäihmisten palveluohjaajana; tehtävänäni on ikäihmisten sekä heidän läheistensä ohjaus ja tukeminen ikääntymiseen liittyvissä kysymyksissä. Tehtäväkuvaani liittyy ennaltaehkäisevä työ ikäihmisten parissa, joten vapaaehtoistoiminta ja alueen kolmannen sektorin kanssa tehtävä yhteistyö ovat tärkeässä roolissa vanhuspalveluiden palvelukokonaisuuden täydentäjinä.

Vanhusneuvostot ovat myös tukemassa ikäihmisten osallisuuden lisäämistä paikallistasolla. Niiden tehtävänä on tuoda ikääntyneen väestön tarpeet, odotukset ja kokemukset tiedoksi kunnan päätöksentekoon, suunnitteluun ja arviointiin sekä tiedottaa ikääntyneille vireillä olevista asioista. Vanhusneuvostojen toiminta on määrätty lakisääteiseksi 1.1.2014 alkaen Lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosi-

aali- ja terveystoimintoihin (2012/980) mukaan. Parkanossa Vanhusneuvosto on ollut toiminnassa vuodesta 1999.

2.4.2 Kyläyhdistykset, kylät ja Parkanon Setlementti

Parkanolla on 12 aktiivista kyläyhdistystä, jotka järjestävät erilaista toimintaa, osassa ympärivuoden. Parkanon kylä ovat Alaskylä, Aure, Jaakkolankylä, Kairokoski, Kallio, Kovesjoki, Lamminkoski, Lapinneva, Linnankylä, Pahkala, Pohjois-Parkano ja Yliskylä. (Parkanon kylät 2015.)

Tutkimusaineisto koottiin syksyllä 2015 kyläpäivillä, joihin ilmoittautui mukaan Kairokosken, Lamminkosken, Pohjois-Parkanon sekä Kovesjoen kyläyhdistykset. Seuraavassa esitellään tutkimuksessa mukana olleet kylät.

Kairokoskella on noin 200 asukasta. Kairokosken alueella on muun muassa Parkanon rautatieasema, Viinikanjoki, Käenkosken luontoreitit ja Pirkanmaan juhlatalo sekä mattojen pesupaikka. Lamminkoskella on vakinaisesti asuttuja taloja noin 56, kesällä alueella on runsaasti kesämökkiläisiä. Lamminkosken kyläkoulu on lopettanut toimintansa vuonna 2000. Lamminkoskella toimii aktiivinen kyläyhdistys, jonka näyttävä ponnistus on kyläläisten yhteistyöllä ja Leader-rahoituksella rakentama kyläkota. Pohjois-Parkanossa on asukkaita noin 500, alue koostuu Kuivasjärven ja Vatajanjärven ympäristöstä. Alueella on edelleen toiminnassa Parkanon ainoa kyläkoulu, Pohjois-Parkanon koulu. Pohjois-Parkanon kyläseura julkaisee omaa Pohjois-parkanolainen-lehteä yhdessä Lamminkosken ja Linnankylän kyläseurojen kanssa. Erkan nuorisoseuran pieni osa on rakennettu vuonna 1917, jolloin se valmistui nuorisoseuran käyttöön. Ravintola- ja saliosa on rakennettu vuonna 1920. Kovesjoen kylätalo sijaitsee Lounais-Parkanossa valtatie 23 varrella. Kyläyhdistyksen muodostavat Raivalan, Kuusijärven, Kirjaskylän, Laksonkylän ja Laholuoman kylät. Kovesjoen kyläkoulu lakkautettiin vuonna 2003. Kovesjoen kylätalo on kunnostettu kyläläisten yhteisvoimin ja kunnostamisiin on haettu Leader-rahoitusta. (Parkanon kylät, 2016.)

Parkanon vanhuspalveluissa on tavoitteena ylläpitää ja tiivistää yhteistyötä alueen kolmannen sektorin ja vapaaehtoistoimijoiden kesken. Merkittävänä yhteistyötahona vanhuspalveluilla on Parkanon Setlementti, joka toimii alueen vapaaehtoistoiminnan kes-

kuksena. Setlementti rekrytoi ja kouluttaa vertaisohjaajia sekä kehittää vapaaehtoistointia Parkanossa. Parkanon Setlementillä on vuosille 2013–2016 Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama Yhdessä mukana-projekti (Yhdessä mukana-projekti), jonka tavoitteena on aktivoida erityisesti sivukylillä asuvia sekä tarjota vertaistukea tarpeen mukaan. Projektin, vanhuspalveluiden sekä Parkanon kyläyhdistyksien kanssa aloitettiin vuonna 2014 kyläpäivät, joiden ideana on lisätä kylien näkyvyyttä ja tuoda esille paikallista osaamista. Kyläpäivät todistivat kyläläisillä olevan jo entuudestaan yhteisöllisyyttä, mutta tutkimuksen avulla kyliin voisi ideoida uusia yhteisöllisyyden ja osallistamisen muotoja. Kyläpäivien ennakkotutustumiseksi on molempina järjestämisvuosina keväisin järjestetty kyläkierros, jossa kierretään Parkanon kyläpäiviin osallistuvat kylät sekä tutustutaan matkan varrella oleviin nähtävyyksiin. Kyläkierros on avoin kaikille halukkaille ja matkaan mahtui 50 ilmoittautunutta. Kyläkierroksien ajatuksena oli tutustuttaa Parkanon kyliin sekä taata nähtävyyksierros henkilöille, joille ei omaa kyytiä muuten järjestyisi vastaaville ajeluille. Kyläkierroksella kyläyhdistykset vastasivat ryhmän muonittamisesta ja paikalliset toimivat oppaina kullakin alueella kiertäessämme.

Tutkimus on laadittu Parkanossa, Pirkanmaalla. Oheisessa kartassa (kuvio 4) on kuvattu Parkanon sekä tutkimukseen osallistuneiden kylien sijainti.

KUVIO 4. Parkano ja kyläpäiviin osallistuneet Kairokosken, Kovesjoen, Lamminkosken ja Pohjois-Parkanon kylät (Parkanon karttapalvelu).

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA SEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena oli nostaa Parkanon kylien profiilia asumisympäristönä sekä edistää kylien yhteisöllisyyttä osallistamisen keinoin. Tutkimuksen tavoitteena oli myös elvyttää ja vireyttää Parkanon kyliä naapuriapuun, spontaaniin yhteisöllisyyteen.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa Parkanon kylissä asuvien mielipiteitä ja ajatuksia tulevaisuuden yhteisöllisestä kylästä. Tulevana sosionomina (YAMK) minua inspiroi yhteisöllisyyden ilmiön ulottaminen taajaman ulkopuolelle ja ilmiön tarkasteleminen yli sosiaalialan rajapintojen. Tutkimuksella pyrittiin myös tavoittamaan niitä, jotka vielä eivät ole aktiivisesti mukana erilaisissa toiminnoissa. Lisäksi minua kiinnosti kylien asukkaiden näkemysten kartoittaminen heidän tahtotilastaan kotikyläänsä nyt ja tulevaisuudessa. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kyläpäivissä kyläläisiltä osallistavien tutkimusmenetelmien avulla ajatuksia siitä, miten spontaania naapurinapua kylissä voitaisiin lisätä ja miten joitain palveluita tuottaa itse. Visuaalisilla menetelmillä pyrittiin virittämään osallistujia luovaan ajatteluun ja visiointiin. Tutkimuksella kartoitettiin lisäksi kyläläisten palvelutarpeita ja toiveita sekä mahdollisuuksia vastata asioihin, jotka ovat kyläläisille tärkeitä ja joista halutaan pitää kiinni. Kyläpäivissä kyläläiset pääsivät ideoimaan omaa tulevaisuuden kylää yhteissuunnittelun (co-creation) mukaisesti. Tutkimustuloksien myötä myös yhteistoteutus (co-production) saattaa toteutua kylien asukkaiden kanssa, kun kylät lähtevät toteuttamaan ideoituja toimintoja.

Tutkimuskysymykset

Millaisen tulevaisuuden yhteisöllisen kylän kyläläiset haluavat?

Millaisia keinoja on tavoitteen saavuttamiseksi?

Mitä kyläläiset itse voivat asian edistämiseksi tehdä?

3.2 Menetelmälliset lähtökohdat

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuskohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkijan tulee sisäistää myös tutkimuksen arvolähtökohdat, sillä arvojen kautta yritämme ymmärtää tutkimaamme ilmiötä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään siis enemmän löytämään ja paljastamaan tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia asioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.) Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on saada vastauksia siihen, mistä ilmiössä on kyse (Kananen 2014, 16). Laadullinen tutkimusmenetelmä soveltui Tulevaisuuden yhteisöllinen kylä - tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi, sillä siinä kartoitettiin kyläläisten ajatuksia kylän yhteisöllisyydestä nyt ja tulevaisuudessa, keinoja yhteisöllisyyden lisäämiseksi sekä omaa yhteisöllisyyden lisäämisen tahtotilaa. Tutkimuksessa voidaan siis tavoitella Kananen (2014, 17) kvalitatiivisen tutkimuksen soveltumisen periaatteita luoda uusia teorioita ja hypoteeseja sekä luomaan ilmiöstä hyvä kuvaus. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää paikallistasolla esimerkiksi yhteisöllisessä rakentamisessa, palveluiden ja toimintojen suunnittelussa sekä kuvaamaan kylien asukkaiden tahtotilaa kylissä asumisen suhteen. Tutkimuksella kuvataan yhteisöllisyyttä maaseudun ilmiönä.

Laadulliselle tutkimukselle on Kananen (2014, 18) mukaan ominaista muun muassa se, että:

- tutkimus tapahtuu luonnollisessa ympäristössä
- aineisto kerätään asianomaisilta vuorovaikutussuhteessa
- tutkija on tutkimuksessaan toimija
- tutkimusaineisto on monilähteistä eli koostuu esimerkiksi tekstistä ja kuvista
- huomio on tutkittavien näkökulmassa
- tavoitteena on kokonaisvaltainen ymmärrys ilmiöstä.

Tutkimuksessa aineiston kerääminen tapahtui kyläläisille luonnollisessa ympäristössä heidän kokoontumispaikoilla kylätaloissa tai muissa kyläläisille ominaisessa kokoontumispaikassa. Tutkija toimi tutkimuksessa toiminnallisten menetelmien fasilitaattorina ja innostajana. Aineisto kerättiin erilaisilla osallistavilla tutkimusmenetelmillä ja koottiin kirjalliseksi aineistoksi. Lisäksi tilaisuudet valokuvattiin dokumentoinnin tueksi. Tutki-

muksessa nostettiin kyläläisten ajatukset yhteisöllisyydestä keskiöön ja täten pyrittiin tuomaan esille ideoita, jotka toteutuessaan palvelevat nimenomaan kyläläisten tarpeita.

Tutkimuksessa selvitettiin kyläläisten ajatuksia kylästään, mikä siinä on heidän mielestään parasta sekä yhteisöllisyyden merkityksiä sekä keinoja sen lisäämiseen nyt ja tulevaisuudessa. Tutkimuksessa käytettiin fenomenologista lähestymistapaa, sillä kokemukset ovat jokaiselle henkilökohtaisia ja kuvaavat heidän elämysmaailmaa tarkasteltavan asian suhteen. Yksilön kokemus jostain asiasta muotoutuu ajan ja paikan, suhteessa asioihin ja esineisiin sekä hänen omien merkityksiensä kautta. (Vilkkä 2015, 161.) Fenomenologisen lähestymistavan mukaisesti tutkimuksessa siis avattiin kyläläisten elämysmaailmaa heidän suhteestaan kyliin sekä pyrittiin ymmärtämään ja tulkitsemaan niitä. Kyläläisten mielikuvat ja ajatukset tulevaisuuden yhteisöllisestä kylästä, keinot sen saavuttamiseen sekä mitä he voivat asian edistämiseksi tehdä nousevat tutkimuksessa esille.

Fenomenologiseen tutkimustapaan liittyy, että tutkija paljastaa millaiset ovat hänen tutkittavaa asiaa kohtaan liittyvät esikäsitykset. Tutkijan tulee siis kuvata tutkimuskohteen elämäntodellisuus sellaisenaan kuin se on. Lisäksi tutkijan tulee kuvata ilmiötä koskevat omat ennakko-oletukset sekä ennakkokäsitykset tutkijana. Tavoitteena on tutkijan oman esiymmärryksen kyseenalaistaminen ja siitä etääntyminen, jotta oma ymmärrys voi laajeta. (Vilkkä 2015, 173–174.)

Tutkimuksessa on kyseessä osallistava toimintatutkimus tulevaisuuden suunnitteluna, kyläläiset suunnittelevat kyläpäivissä omaa tulevaisuuden kylää. Toimintatutkimuksella (Metsämuuronen 2006, 226) tarkoitetaan pienimuotoista todellisessa elämässä tehtävää interventiota ja sen vaikutusten lähempää tutkimista. Toimintatutkimus on tilanteeseen sidottua, yhteistyötä vaativaa, osallistuvaa, osallistavaa ja itseään tarkkailevaa. Toimintatutkimuksella pyritään vastaamaan ja ratkaisemaan jotakin käytännössä esiintyvää ongelmaa tai kehittämään olemassa olevia käytäntöjä paremmaksi.

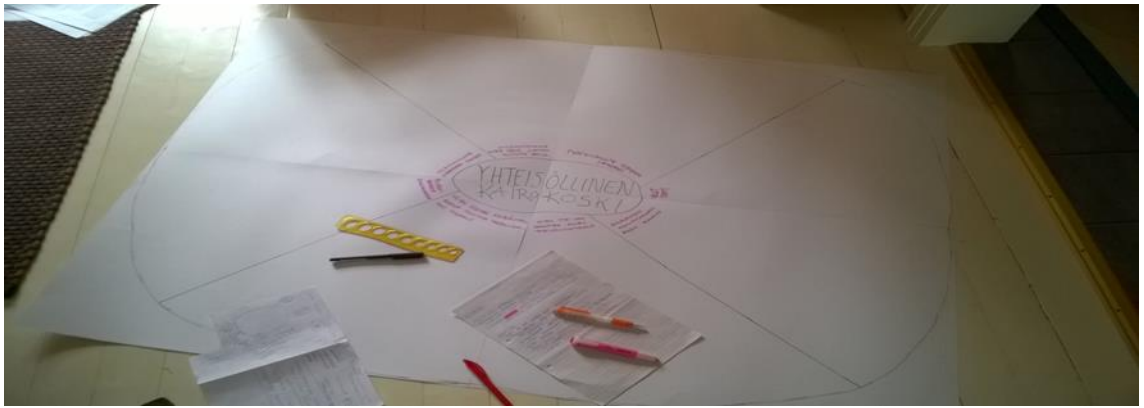
Tutkimusmenetelmien tarkoituksena on tuottaa tutkimusongelmaan ratkaisu. Kyläpäiviin osallistujat tulivat kyläpäiviin ensisijaisesti viihtymään sekä tutustumaan omaan tai vieraaseen kylään. Osallistava tutkimusmenetelmä on soveltuva tilanteeseen, johon on odotettavissa runsaasti osallistujia ja joilta samanaikaisesti tulisi kerätä informaatiota. Tutkimuksen aineisto on kerätty osallistavien tutkimusmenetelmin, aineisto on kirjallista.

Valokuvat ja tutkimuspäiväkirja täydensivät aineiston dokumentointia. Tutkimusmenetelmissä on lisäksi käytetty havainnointia siitä, miten kyläläiset ottivat annetut tehtävät vastaan ja millaisiksi ne kokivat. Havainnoinnissa on kyse siitä, että tutkija tarkkailee tutkimuksen kohdetta (Metsämuuronen 2006, 240). Kanasen (2014, 65–67) mukaan havainnoinnin kohteena voivat olla yksilön käyttäytyminen tai toiminta ryhmässä. Osallistavassa havainnoinnissa tutkittavassa yhteisössä pyritään saamaan aikaan muutos, joka jatkuisi tutkimuksen jälkeenkin. Tulevaisuuden yhteisöllinen kylä -tutkimuksen yhtenä päämääränä oli nostaa esiin kyläläisten ajatuksia yhteisöllisyydestä ja toteuttamiskelpoisia ideoita. Kyläpäivien tarkoituksena oli lisäksi kyläläisten aktivoiminen ja innostaminen mukaan myös seuraavina vuosina.

Osallistavassa suunnittelussa kyläläiset olivat aktiivisessa roolissa. Tutkija loi heille osallistavan tutkimuksen myötä mahdollisuuksia ideoida omaa tulevaisuuden yhteisöllistä kylää. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytettiin erilaisia visuaalisia ryhmämuotoisia tehtäviä, tehtävien havainnointia ja valokuvausta sekä tutkimuspäiväkirjaa. Kyläpäivissä kyläläisten ajatuksia tulevaisuuden yhteisöllisestä kylästä kerättiin osallistavin tutkimusmenetelmin eli tulevaisuuden puun, kylien valokuvien sekä jokaiseen kyläpäivään yksilöidyllä tutkimusmenetelmällä. Dokumentointiin käytettiin valokuvausta ja tutkimuspäiväkirjaa. Tutkimuksen tutkija toimi aktiivisena osallistujana tutkimuksen eri vaiheissa. Lisäksi kyläkerroksen aikana keväällä 2015 haastateltiin kolmea kyläläistä.

3.2.1 Aineiston keräämisen suunnittelu

Jokaisessa kyläpäivässä oli käytössä erilainen osallistava tutkimusmenetelmä, sillä aiemmista kyläpäivistä oli huomattu, että kylissä kiersivät paljolti samat henkilöt. Toki jokaiseen kyläpäivään osallistuvat myös kyseisten kylien asukkaat. Tutkimusmenetelmien tehtävien teemat puolestaan mukailivat tutkimuskysymyksiä aseteltua. Osallistavina tutkimusmenetelminä oli ideapitsa, lumipallomenetelmä, learning cafe sekä tulevaisuuspyörä. Lisäksi käytössä oli tulevaisuuden puu ja kylät kuvissa-tehtävä, joissa visuaalisin menetelmin pyrittiin innostamaan osallistujia tehtäviin osallistumiseen. Tutkimusmenetelmien visuaalista ilmettä suunnittelin ja toteutin kesällä 2015.

KUVA 1. Ideapitsan laatiminen

KUVA 2. Tulevaisuuden Puun valmistus

KUVA 3. Tulevaisuuden Puu, ajatuslehdet

3.2.2 Aineiston kerääminen kyläpäivissä

Kyläpäivien ohjelmaosuuden aluksi osallistujia innostettiin aiheeseen herättelyleikeillä. Kairokoskella herättelyleikkinä toimi ”3 asiaa”-leikki, jossa osallistujat jaettiin ryhmiin ja tehtävänä oli kysyä jokin asia liittyen Kairokoskeen. Seuraava ryhmä sai vastata tehtävään vastata kolmella asialla ja keksiä sen jälkeen ryhmässä uuden kysymyksen. Lamminkosken kyläpäivässä herättelyleikkinä oli ”Miksi”-leikki, jossa ryhmän ensimmäinen kertoi jonkun väittämän Lamminkoskesta ja seuraava kysyi ”miksi?”. Seuraava

ryhmästä vastasi väitteeseen. Ryhmässä jäseniä oli 3-4, jolloin kaikki kertoivat väitteen ja kysyivät miksi-kysymyksen. Kuivasjärven kyläpäivän herättelyleikkinä oli ”Lankakerä kiertää”-leikki, jossa kaikki osallistujat, 32 henkeä, kokoontuivat ympyrään ja lankakerä heitetään poikki ympyrästä seuraaville. Jokainen kerään koskenut kertoi, missä alueella Parkanossa asuu. Lankakerän kierrettyä kaikilla kerä purettiin heittojärjestyksessä. Kovesjoen kyläpäivässä kyläläiset jaettiin neljään ryhmään. Jokaiselle ryhmälle annettiin aluksi wc-paperirulla; tehtävä oli ottaa wc-paperipaloja niin monta kuin ajatteli tarvitsevansa. Jokaisen ryhmän piti kertoa niin monta asiaa Kovesjoen kylästä, kuin wc-paperipalasia oli ottanut.

KUVA 4. Lankakerän avulla tutustumisleikki Pohjois-Parkanon kyläpäivässä

IDEAPITSA

Kairoskosken kyläpäivässä tutkimusmetodinä oli Ideapitsa-menetelmä, jossa kyläpäivään osallistujat jaettiin kahdeksaan ryhmään. Pöydälle levitettiin iso paperi, johon on piirretty suuri ympyrä. Ympyrä jaettiin kahdeksaan lohkoon aiheiden mukaisesti. Ryhmäläiset kirjasivat ajatuksiaan annetusta aiheesta sektoreihin. Aika sektoria kohden laski kahdeksasta minuutista minuuttiin. Ryhmät kiersivät jokaisen sektorin myötäsunnassa. (Saarinen & Haapaniemi 2013, 36–37.) Kairoskosken kyläpäivässä Ideapitsa-tehtävässä osallistujat jaettiin 2-3 hengen ryhmiin. Ryhmä kiersi sektoreita myötäsuntaan. Sektoria kohden annettu aika väheni jokaisen kerran jälkeen. Tehtävän lopuksi ryhmä asettui edessään olevaan sektorin kohtaan ja ryhmäläiset saivat valita sektoristaan kolme mielestään parasta tehtävänantoon syntynyttä ideaa.

Ideapitsan kysymykset:

- Miten itse voit vaikuttaa kylän yhteisöllisyyteen?
- Miten edistää kyläläisten kotona asumista mahdollisimman pitkään?
- Palvelutarpeet Kairokoskella
- Uusien asukkaiden huomioiminen
- Mistä asioista haluat pitää kiinni Kairokoskella?
- Spontaani naapurin auttaminen
- Villit ideat

KUVA 5. Ideapitsa-tutkimusmenetelmä Kairokosken kyläpäivässä

KUVA 6. Kairokosken kyläpäivä Parkanon metsämuseolla

LUMIPALLO-MENETELMÄ

Lamminkosken kyläpäivässä tutkimusmetodina oli käytössä Lumipallo-menetelmä (Majavesi 2010,9), jossa osallistujat jaettiin 3-5 hengen ryhmiin. Ryhmiä oli seitsemän annettujen teemojen mukaisesti. Jokainen ryhmä kirjasi teemasta ajatuksen, jota muut ryhmäläiset kommentoivat ajatusviivoin.

Lumipallomenetelmän kysymykset:

- Spontaani naapurin auttaminen Lamminkoskella
- Vaikuttaminen Lamminkosken yhteisöllisyyteen
- Asuminen Lamminkoskella myös ikääntyessä
- Villit ideat
- Kyläläisten osallistuminen yhteisiin asioihin
- Uudet asukkaat ja kesäasukkaat
- Lamminkoski 2025

KUVA 7. Lamminkosken kota

LEARNING CAFE

Pohjois-Parkanon Kuivasjärven kyläpäivässä oli tutkimusmetodina oppimiskahvila, Learning Cafe. Osallistujat jaettiin numerojaolla 12–13 hengen ryhmiin. Learning Cafe-menetelmässä jokaiselle ryhmälle valitaan puheenjohtaja, joka johtaa työskentelyä ja kirjaa ryhmästä nousseita ajatuksia (Saarinen & Haapaniemi 2013, 50). Ryhmä työskenteli annetun kahdeksan minuutin ajan. Tämän jälkeen ryhmä kiersi seuraavalle tehtävälle, puheenjohtajat jäivät kertomaan edellisen ryhmän tuotokset seuraavalle ryhmälle. Lopuksi puheenjohtaja raportoi ryhmästä nousseet ideat. Learning Cafe-menetelmässä osallistujat kirjasivat ne kertakäyttöpöytäliinaan.

Learning Cafe-menetelmä:

- Mitä uutta (toimintaa tai muuta vastaavaa)?
- Keinoja?
- Mitä itse olet valmis kyseisen aiheen tiimoilta tekemään?

Ryhmät:

Sininen: Villit ideat

Violetti: Yhteisöllinen Kuivasjärvi

Punainen: Kyläläisten osallistuminen kylän asioihin

KUVA 8. Learning Cafe-menetelmä Pohjois-Parkanon kyläpäivässä

KUVA 9. Pohjois-Parkanon Erkalan nuorisoseurantalo

TULEVAISUUSPYÖRÄ

Kovesjoen tutkimusmenetelmänä oli Tulevaisuuspyörä, jossa ryhmäläiset kirjaavat annetun teeman ympärille ajatuksia muistilappusiin (Majavesi 2010, 7-8). Lopuksi ryhmäläiset esittävät ajatuksensa isolle taululle. Kovesjoella pääteema oli Kovesjoki vuonna 2025. Ensimmäinen tehtävänanto oli kerätä ryhmissä ajatuksia kysymykseen ” Mikä on yhteisöllisyys vuonna 2025 Kovesjoella?”. Toisen kierroksen kysymys oli ”Miten kyläinen pystyy edistämään yhteisöllisyyttä vuonna 2025 Kovesjoella?”

KUVA 10. Tulevaisuuspyörä-tutkimusmenetelmä Kovesjoen kyläpäivässä

KUVA 11. Kovesjoen kylätalo

TULEVAISUUDEN PUU

Tulevaisuuden Puu- tutkimusmenetelmän ideana oli nostaa esille kylien parhaat puolet nyt ja tulevaisuudessa. Tehtävänä oli kirjoittaa lapuille ajatuksia kylästä, huolimatta siitä asuuko siellä. Monesti jokaisesta kylästä löytyi arvokas asia, josta olla ylpeä. Lehdet kiinnitettiin puutauluun. Luovutin jokaiselle kylälle taulun kyläläisten ajatuksineen kyläpäivien jälkeen.

KUVA 16. Tulevaisuuden Puu Kovesjoki

KYLÄT KUVISSA

Olin ottanut kuvia kyläpäivien kylästä kevään 2015 kyläkierroksen yhteydessä sekä kesällä kylissä kiertäessäni. Laitoin kuvia esille kyläpäivään ja pyysin kyläläisiä kirjallisesti ilmaisemaan kylät kuvissa-tehtävässä, mitä kuvissa edustavat paikat heille merkitsivät. Lisäksi pyysin kyläläisiä lähettämään sähköpostitse kuvia heille tärkeistä paikoista ja asioista kylässään. Lähetettyjä kuvia teetin kylien päätösjuhlaan marraskuussa 2015. Tein kerätyistä kuvista sekä kyläpäivien kuvista kansion, jonka luovutin Parkanon Setlementille.

TAULUKKO 1. Kyläpäivissä käytetyt tutkimusmenetelmät

Kylä	Osallistujia	Tutkimusmenetelmä
Kairokosken kyläpäivä 17.9.2015	n. 22	ideapitsa, tulevaisuuden puu, kylät kuvissa- tehtävä
Lamminkosken kyläpäivä 24.9.2015	n. 100	lumipallomenetelmä, tulevaisuuden puu, kylät kuvissa-tehtävä
Pohjois-Parkanon kyläpäivä 1.10.2015	n. 33	learning cafe, tulevaisuuden puu, kylät kuvissa- tehtävä
Kovesjoen kyläpäivä 8.10.2015	n. 40	tulevaisuuspyörä, tulevaisuuden puu, kylät kuvissa-tehtävä

3.2.3 Havainnot kyläpäivistä

Kairokosken kyläpäivän ideapitsan haasteena oli aikataulutusta, sillä kyläpäiviin oli varattu noin kaksi tuntia ohjelmaosuutta. Kyläläiset seurustelivat ja paistoivat makkaraa en-

simmäisen tunnin ajan, jonka jälkeen oli tarkoitus alkaa tutkimusosuuteni. Osallistujien saaminen makkaranpaistosta tehtävään osoittautui odotettua haastavammaksi ja tehtävä piti lopulta aloittaa sillä osallistujamäärällä, joka paikalle saatiin kerättyä. Tämä puolestaan tiukensi aikataulua, sillä tehtävää ei haluttu venyttää yli annettujen aikataulujen. Tutkija toimi tilanteessa tehtävänantajana ja kellottajana tehtäväsektoreille. Puheensoriina syntyi hyvin luontevasti ja annetussa ajassa jokaiseen sektoriin syntyi ideoita. Tehtävän jälkeen pyysin tehtävästä kommentteja osallistujilta. Osallistujat kuvasivat tehtävän mielenkiintoiseksi ja erilaiseksi kuin mitä odottivat. Ideapitsatehtävässä tussit olisivat toimineet kuulakärkikyniä paremmin, sillä tehtävä suoritettiin ulkorakennuksessa, jossa kosteus haittasi kuulakärkikynien toimivuutta. Odotuksissa oli esimerkiksi yksilökirjoitustehtävä. Eräs osallistuja kummasteli kyläpäivään saapuneiden miesten osallistumattomuutta tehtävään, he eivät innostuneet kertomansa mukaan ryhmätyöskentelystä. Hämmästyttä osallistujissa herätti myös se, ettei kyläpäivään kokonaisuudessaan osallistunut nuoret tai lapsiperheet; paikalle saapuneet olivat pääasiassa keski-ikäisistä vanhempiin henkilöihin.

Lamminkosken tehtävänantoa haittasi suuresti rankka vesisade, joka yltyi tehtävänannon aikana. Kyseessä oli ulkotapahtuma, jossa väki pääsi kotaan sekä kahvitelttaan. Sadekuuron yllyttyä väki kaikkosi molempiin ja tehtävä piti antaa kahdessa paikassa. Erityisesti ryhmien muodostaminen osoittautui haasteelliseksi, sillä numeroilla jakaminen ei onnistunut lainkaan vesisateessa, ihmiset eivät myöskään veden kohinassa kuulleet toistensa numeroita. Lopulta päädyin osallistujien jakamiseen vieruskavereiden kanssa ja tällä tavoin sain tarvittavat ryhmät kokoon. Aikaa tehtävään kului runsaasti alkuperäissuunnitelmaa enemmän, sillä jokaiselle ryhmälle piti tehtävä kertoa erikseen. Alkuhaasteiden jälkeen se oli varsin onnistunut ja jokaiseen annettuun kysymykseen syntyi ideoita. Myös kommentit tehtävän jälkeen olivat positiivisia ja osallistujat kokivat tehtävän hauskaksi.

Pohjois-Parkanon kyläpäivän tehtävässä ryhmien jakaminen ja tehtävän ymmärtäminen sujuivat mutkattomasti. Puheenjohtajat ryhmät valitsivat sutjakkaasti. Tehtävää helpotti rauhallinen sisätila, jossa osallistujat keskittyivät tehtävänantoon. Menetelmään osallistuivat kaikki kyläpäivään saapuneet. Tehtävään keskittymistä edesauttoi myös sen sijoittuminen ensimmäiseksi ohjelmanumeroksi, jolloin osallistujat jaksoivat keskittyä hyvin. Tehtävässä syntyi useita jalostuskelpoisia ideoita. Osallistujat pitivät dynami-

sesti etenevästä tehtävästä, joka osaltaan oli myös hauska. Myös kirjoittaminen suoraan pöytäliinaan koettiin tehokkaaksi keinoksi keskittyä.

Kovesjoella herättelyleikissä ryhmät olivat jo jaettuna pöytäseurueisiin. Tehtävänanto ymmärrettiin hyvin. Hämmennystä tosin aiheutti termi ”yhteisöllisyys”, jonka kävin selittämässä tarkemmin jokaisessa pöydässä. Joissakin seurueissa tehtävä kirvoitti runsaasti ideoita ja toisissa seurueissa tehtävää pohdittiin hyvinkin syvällisesti. Tehtävän kokoamista havainnollisti hyvin paikalle tuotu suuri lasikuitulevy, johon ideat koottiin tulevaisuuspyörän idean mukaisesti. Pyynnöstä huolimatta tehtävään eivät osallistuneet kaikki kyläpäivään saapuneet, vaan osa jäi seurustelemaan kahvion puolelle.

Tulevaisuuden puu-tutkimusmenetelmä otettiin varsin positiivisesti vastaan, sillä kyläläiset saivat kirjoittaa lehtiin juuri sen tärkeimmän tai tärkeimpiä asioita kylästä. Ensimmäisessä kyläpäivässä havaitsin tussien olevan tehtävässä parempi väline kuin kuulakärkikynä ja jatkossa otin tussit käyttöön. Tehokkaaksi keinoksi tehtävään osallistumisessa koin tehtävästä kertomisen henkilökohtaisesti kyläläisille ja samalla vein lehtiä pöytiin, jossa ihmiset saivat pohtia asiaa rauhassa. Valokuvatehtävä oli kyläpäivissä vähiten huomiota keräävä. Pohdin syyn juontuvan sen hyvin henkilökohtaisesta kysymyksenasettelusta, vaikka tehtävään sai vastata anonyymisti. Tehtävä olisi saattanut toimia paremmin, jos paperille kirjatut ajatukset olisi kerätty purkkiin tai muuhun suljettuun paikkaan.

3.3 Analyysimenetelmä

Tutkimuksessa kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset ovat tutkimuksen ydinantia. Analysointivaiheessa haetaan vastauksia tutkimukselle asetettuihin tutkimuskysymyksiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 216.) Kananen (2014, 18) muistuttaa analyysin tapahtuvan koko tutkimusprosessin eri vaiheissa. Laadullisen tutkimuksen aineistoa voidaan analysoida sisällönanalyysillä, mikäli aineisto sisältää kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Tulevaisuuden yhteisöllinen kylä -tutkimuksessa tarkoituksena on nostaa kyläläisten ajatuksia kylän yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta nyt ja tulevaisuudessa. Näkökulmasta juontuen tutkimuksessa käytetään aineistolähtöistä sisällönanalysointimenetelmää.

Aineistolähtöisessä analyysimenetelmässä kerätystä aineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuskysymyksen mukaisesti. Analyysiyksiköt eivät siis ole ennalta sovittuja ja harkittuja. Analyysi pohjautuu täysin kerättyyn aineistoon. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 95–96.) Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkijan tavoitteena on löytää tutkittavasta kohteesta toiminnan logiikka tai tutkimusaineiston perusteella jonkinlainen tyyppikertomus asiasta. Tutkimusaineiston keräämisen jälkeen tutkijan tehtävä on pohtia, miten aineistolähtöisen sisällönanalyysin logiikkaa tai tyyppikertomusta lähdetään etsimään. Tutkimusaineisto pelkistetään, jolloin epäolennainen informaatio karsitaan pois, hävittämättä kuitenkaan tärkeää informaatiota. Tutkimusaineisto tiivistetään tai pilkotaan osiin. Tutkimuskysymykset ja tutkimusongelma ohjaavat tiivistämistä. Seuraavaksi tutkimusaineisto ryhmitellään uudeksi johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Kokonaisuuden ryhmittelyä puolestaan ohjaa se, mitä tutkimuksessa halutaan nostaa esille. Ryhmittely tapahtuu ominaisuuksien, piirteiden tai käsityksien perusteella, jotka löytyvät analyysin kohteena olevasta analyysiyksiköstä. Analyysiyksikkö puolestaan voi olla sana, lause tai esimerkiksi ajatuskokonaisuus. Tämän jälkeen jokainen ryhmä nimetään ryhmän sisältöä parhaiten kuvaavalla yläkäsitteellä. Tutkimuksen tulokseksi saadaan käsitteitä, luokitteluita tai jokin teoreettinen malli. Saadun tuloksen avulla pyritään ymmärtämään tutkittavan kuvaamaa merkityskokonaisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–112.)

3.4 Aineiston analyysin eteneminen

Tuomi & Sarajärvi (2009, 109–113) kuvaavat aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenevän:

1. Aineiston pelkistäminen eli redusointi, jossa kerätty aineistosta karsitaan tutkimukselle epäolennainen pois. Pelkistäminen voi olla informaation tiivistämistä tai pilkkomista osiin.
2. Aineiston klusteroinnissa eli ryhmittelyssä aineiston alkuperäisilmaukset käydään läpi ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokiksi ja nimetään luokalle asiaa kuvaava yläkäsite. Luokitteluyksikkö voi olla asiaa kuvaava ominaisuus, piirre tai käsitys.
3. Aineiston klusteroinnissa aineisto abstrahoidaan eli erotellaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia

käsitteitä. Abstrahoinnissa eli käsitteellistämisessä edetään alkuperäisinformaation ilmauksista kohti teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä.

Tutkimuksessa toiminnallisin menetelmin kerätty aineisto kirjattiin sanalliseen muotoon. Aluksi kerätystä aineistosta karsittiin tutkimukselle epäolennainen aineisto pois. Joissakin vastauksissa oli esimerkiksi huumorilla kommentoitu asiaan kuulumatonta, jotka pelkistämävaiheessa karsin aineiston ulkopuolelle. Pelkistämisen havainnollistamisessa käytin mind map-tekniikkaa, jossa etsin auki kirjoitetusta aineistosta etsin tutkimustehtävän kysymyksillä niitä kuvaavia ilmaisuja. Auki kirjoitetun aineiston lisäksi kokosin myös tulevaisuuden puu-tutkimusmenetelmästä valokuvien avulla dokumentoidusta aineistosta samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia, jotka keräsin mukaan aineistoon. Tämän jälkeen aloitin vastausten tiivistämisen alaluokkiin. Alaluokkiin yhdisteltiin samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia. Alaluokkien kokoamisessa käytin apuna isoja pahveja sekä värikyniä luokkien teemojen erottumiseksi ja luokittelun selkiintymiseksi. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi jatkui tarkastelemalla tulkintoja teoreettisen viitekehyksen avulla, tuloksia verrattiin siis aikaisempaan tutkimus- ja teorian tietoon.

TAULUKKO 2. Esimerkki analyysin etenemisestä

Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka
kylätalkoot hirvipelijaiset, possujuhlat, jumpat, iltamat, joululaulut säännölliset kokoontumiset tietokilpailut kylätalon säilyminen seuraavien sukupolvien jatkaminen kylätoiminnassa markkinat hieno kylätalo kylän sielu	kokoontumispaikka	kylätalot

Fenomenologisen lähestymistavan mukaan tutkija tekee kuvauksen siitä, mitä tutkimusaineistossa sanotaan tutkittavasta asiasta. Tavoitteena on löytää tutkittavan näkökulma tutkittavaan asiaan. Fenomenologisessa lähestymistavassa ei olla kiinnostuneita esimerkiksi yksittäisistä sanoista, vaan yksittäisistä mielellisistä merkityksistä, joita tutkittava tuottaa esimerkiksi puheen tai kirjoituksen muodossa. Fenomenologisen lähestymistavan tärkeimpiä työvälineitä ovat käsitteet kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys. (Vilkkä 2015, 173–174.) Tulevaisuuden yhteisöllinen kylä -tutkimuksessa tutkijalla ei ole takana vuosien kokemusta tutkimukseen osallistuvien henkilöiden kanssa, vaan osallistujat

olivat hyvin sattumanvaraisesti paikalle saapunutta väkeä. Vilkka (2015, 172–174) tähdentää, että merkityskokonaisuuksien etsintää ohjaavat puolestaan tutkijan merkityksien taju ja tutkimusaineisto sekä tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset. Tutkimuskysymykset ohjaavat tutkijaa löytämään aineistosta sen olennaisen informaation, jonka avulla vastata tutkimusongelmaan. Merkityskokonaisuuksilla tarkoitetaan tutkimusaineistosta etsittyjä sisällöllisesti yhteenkuuluvia kuvauksia. Merkityskokonaisuuksia voi tutkimusaineistosta löytyä useita, jotka eivät kuitenkaan ole tutkimusongelman, tutkimuskysymyksien ja tutkimuksen tavoitteiden suhteen olennaisia. Merkityskokonaisuuksien välisistä suhteista löytyy kuitenkin lopullinen tulkinta, joka asetetaan takaisin siihen kulttuuriseen ja teoreettiseen asiayhteyteen, josta se on erotettu.

4 KYLÄLÄISTEN NÄKEMYKSET TULEVAISUUDEN YHTEISÖLLISESTÄ KYLÄSTÄ

Tutkimuksessa kerättyä aineistoa luokiteltiin tutkimuskysymyksien pohjalta siihen, millaisen tulevaisuuden yhteisöllisen kylän kyläläiset haluavat, millaisia keinoja tavoitteen saavuttamiseksi on sekä mitä itse asian hyväksi voisi tehdä. Tutkimuskysymyksien ohjaamana aineistosta koottiin pääluokat.

4.1 Yksilön oma vastuu

Yhteisöllisyyden perusta muodostuu asukkaista itsestään. Esimerkiksi Lamminkoskella naapurinapu oli merkittävässä asemassa. Kylien ikäihmisten kotona pärjääminen herätti keskustelua ryhmissä. Ikäihmisten turvallinen kotona asuminen koettiin tärkeäksi, sillä useampi vastaaja kuvasi haluavansa asua kotona mahdollisimman pitkään, jos se vain on mahdollista.

”Että voi soittaa toiselle ja pyytää apua”. (vastaaja, Lamminkosken kyläpäivä)

”Vanhuksista huolehtiminen.” (vastaaja, Kairosken kyläpäivä)

”Kyläilyperinteen jatkuminen” (vastaaja, Kovesjoen kyläpäivä)

Kyläläiset olivat huolissaan kyläilyperinteen katoamisesta: nykyisin kyläilyt ovat vähentyneet ja tapaamiset harventuneet ihmisten hektisen elämäntavan vuoksi. Spontaanit kyläilyt lisäävät osaltaan naapurinavun antamista, kun kynnys avunpyytämiseen voisi madaltua. Ikäihmisten ulkoiluun ehdotettiin avuksi kyläläisiä, samoin erilaisiin kotitöihin, kuten nurmikon leikkaamiseen ja lumen luontiin. Myös kimpassiivouksia sekä lastenhoitoapua naapureiden kesken oli ehdotuksissa. Lomien aikana naapurit voisivat huolehtia talovahdin tehtävistä.

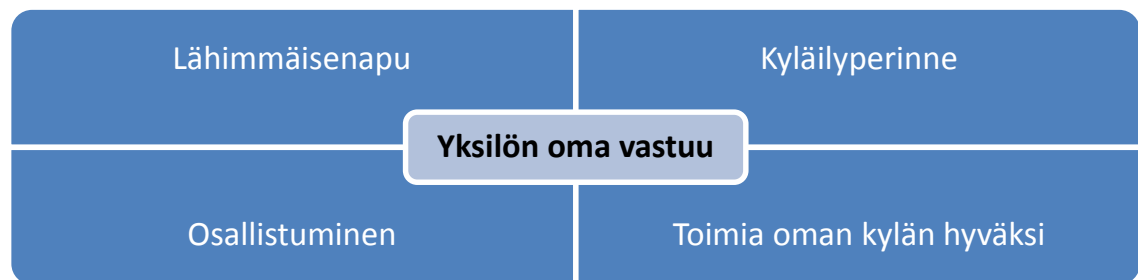
Omaa aktiivisuuttaan kyläläisiä kohtaan voi yksinkertaisimmillaan lisätä tervehtimällä. Kyläläiset kertoivat osallistuvansa mielellään kaikkeen järjestettyyn toimintaan. Eräs vastaajista kehotti ”olemaan hullu, hyvällä tavalla” ja osallistumaan ennakoluulotto-

masti tapahtumiin. Oma innostuminen kylän asioita kohtaan herättää usein kiinnostusta ja uteliaisuutta myös muissa, jolloin vastaajat kehottivat innostamaan muita yhteisen hyvä eteen toimimiseen. Kyläläiset halusivat tuoda esille talkootyön hyviä puolia, sillä vaikka talkootyö saattaa ajallisesti viedä aikaa, yhdessä vietetyt ikimuistoiset hetket tiivistävät kyläläisten yhteishenkeä sekä auttavat luomaan ystävyys-suhteita.

”Talkoita... talkoita, mutta hauskoja hetkiä.” (vastaaja, Pohjois-Parkanon kyläpäivä)

”Toimia oman kylän hyväksi.” (vastaaja, Kovesjoen kyläpäivä)

Tahtotila kyläläisillä kaiken kaikkiaan oli edistää oman kylän toimintaa. Mikäli tapahtumiin ja toimintoihin osallistumismäärät ovat matalia, niiden järjestäminen kuihtuu useimmiten ajan mittaan pois.

KUVIO 5. Keskeiset käsitteet yksilön omasta vastuusta kylien yhteisöllisyydessä

4.2 Yhteisöllisen toiminnan puitteet

Aineistossa kyläläiset ja muut kyläpäiviin osallistuneet korostivat ”kylän sielun” olevan kylätalo, joka mahdollistaa yhteiset kokoontumiset. Kyläyhdistykset ja muut yhdistykset järjestävät kylätaloissa toimintaa ympäri vuoden Pohjois-Parkanon, Lamminkosken ja Kovesjoen kylätaloilla. Kairokoskella ei varsinaista omaa kylätaloa ole, vaan kyläpäivässä kokoontumispaikkana toiminut Parkanon metsämuseo on enimmäkseen ulkoilu- ja museokäytössä. Lamminkoskella kylätapaamisien toimintaa rajoittaa kyläkodan koko, mutta kylällä järjestetään paljon muuta, kuten talkootoimintana teidenvarsien siivousta. Kuisma & Mäkelä (2015, 35) nostavat esille kylissä olevan sosiaalisen pääoman, potentiaalin, jossa kylätalot toimivat yhteisöllisyyden tukikohtina ja joiden tukemisessa ei kannata kitsailla. Kylien sosiaalinen ”käyttövoima” voidaan viisaasti toimien

kanavoida esimerkiksi järjestöjen, omatoimirahajärjestelmien, lähidemokratian ja voimakkaan leader-työn kautta kuntaa eteenpäin vieväksi voimaksi.

Pohjois-Parkanon ja Kovesjoen kylätaloilla järjestetään säännöllisesti jumppia, jotka ovat tärkeitä kylätalon säännöllisen käytön vuoksi. Kovesjoella jummat on suunniteltu siten, että lapset pääsevät 4H-kerhoon ja vanhemmat jumppaan. Talviaikaan kylätaloja lämmitetään säännöllisesti ja täten edesautetaan rakennuksien säilymistä käyttökelpoisina. Kylien asukkaat pitävät myös kollektiivisesti huolta kokoontumispaikoistaan, ”puskaradion” pelossa esimerkiksi ilkivallalta kylätaloilla on toistaiseksi säästyty. Kovesjoen kylätalolla järjestetään vuoden aikana muun muassa ystävänpäivätanssit, kinkerit, kesätanssit, pikkujoulut ja puurojuhla. Lamminkoskella puolestaan järjestetään talvitahtuma, askartelua, pääsiäistapahtuma, kesällä rantailta ja joulunaikaan joulutapahtuma. Lisäksi Lamminkoskella viikoittain kävellään ja pyöräillään. Eräälle vastaajalle Lamminkosken kodasta on tullut vuosien saatossa kesäretkien kohde. Myös muut kylien julkiset rakennukset ja kohtaamispaikat mainittiin useasti. Kairokoskella matonpesupaikka sai usean maininnan kohtaamispaikasta, jossa maton pesemisien lomassa voit rattaisti vaihtaa kuulumisia. Pohjois-Parkanossa Erkan nuorisoseurantalon pihassa oleva lentopallokenttä koettiin myös hyväksi kylähengen nostattajaksi.

Kyläyhdistykset toimivat kylien promoottoreina, ilman niitä kylät jäisivät vaille huomiota ja toimintaa. Lisäksi yleisten kokoontumispaikkojen ylläpito voisi kärsiä. Kyläyhdistykset remontoivat talkootyöllä kylätalojaan ja hakivat Leader-rahoitusta kulujen kattamiseksi. Kovesjoen kylätaloa on remontoitu talkoovoimin, samoin Lamminkosken kotaa. Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma 2014–2020 (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 30) painottaa paikallista kylätoimintaa ja Leader-toimintatapaa kylien kehittämisessä, sillä kokemukset osoittavat paikallisen aktiivisuuden, hanketoiminnan ja vapaaehtoistyön tuottavan merkittäviä ja kestäviä tuloksia aikaan. Pohjois-Parkanon Erkan nuorisoseurantilan ulkovuoren maalausta eräs osallistuja kommentoi:

”Monta päivää/ iltaa vietetty ikimuistoisia hetkiä ulkomaalauksen merkeissä. Jännittäviä hetkiä traktorin heiluvalla lavalla maalatessa rakennuksen yläosia.” (vastaaja, Pohjois-Parkanon kyläpäivä)

Eräs vastaus kehotti kyläyhdistyksiä tuomaan enemmän esille saavutuksiaan, sillä esimerkiksi talkoovoimin rakennetusta Lamminkosken kyläkodasta ei ennen kyläkerroksia juurikaan tiedetty.

”Thailen käsityön jälkeä ja kotaa kokonaisuudessaan. (vastaaja, Lamminkosken.” kyläpäivä)

”Ihmiset... aktiivista väkeä. Kylätahtumia on kiva järjestää kun niissä käy väkeä.” (vastaaja, Lamminkosken kyläpäivä)

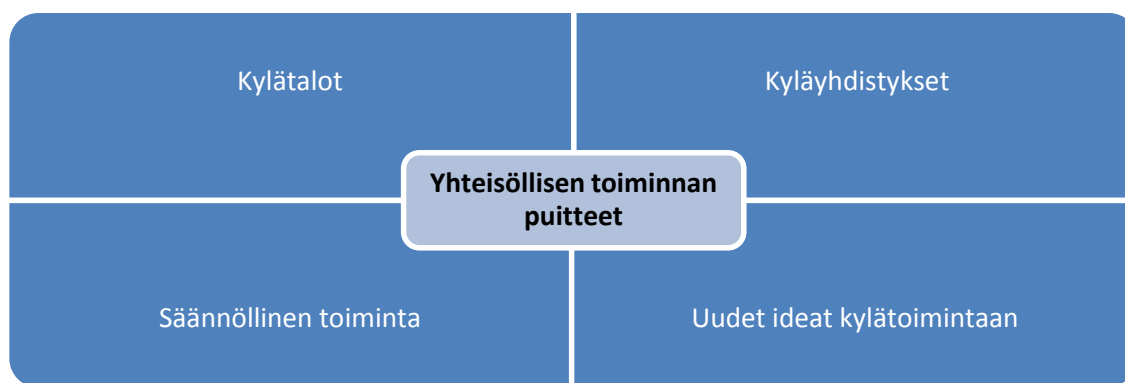
Kyläyhdistykset pitävät osaltaan yllä kylien vireyttä. Pohjois-Parkanossa julkaistaan Pohjois-parkanolainen, jossa kerrotaan kylän viimeisimmät kuulumiset ja tulevat tapahtumat. Maamiesseuratoimintojen hiipuesssa kylissä aktivoituvat erilaiset muut yhdistykset: Pohjois-Parkanossa toimii kalastuskunta, metsästysseura, kyläyhdistys, nuorisoseura ja urheiluseura. Pohjois-Parkanossa järjestetään myös elokuussa Pohjois-Parkanon markkinat, jotka keräävät runsaasti kävijöitä.

Maaseudun asuttuna pysymiseksi sekä edistämiseksi vastaajat ehdottivat kirjastoautopysäkkiä, kahvilaa tai kioskia kyliin, kauppa-autoa, lähtevän postin laatikkoa sekä kylänteille asfalttia. Oman auton tarpeellisuus koettiin varsin ensiarvoiseksi maaseudulla asumisen ehdoksi. Toisaalta vastauksissa toistui myös naapurinavun merkitys ”entisaajan tyyliin”, eli kyläillessään selvitetään naapureiden kauppa- ja muita avuntarpeita.

Konkreettisia keinoja yhteisöllisyyden ylläpitämiseksi sekä lisäämiseksi kyläläiset antoivat runsaasti. Uudet asukkaat, kesäasukkaat ja etenkin lapsiperheet toivotettiin kylissä lämpimästi tervetulleeksi. Uusille asukkaille kirje kylästä ja kyläseurasta on oiva lähestymistapa. Maaseutupoliittinen kehittämisohjelma 2014–2020 (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 22) nostaa esille maaseutujen vapaa-ajanasukkaiden potentiaalin osallistua kylän toimintoihin. Lisäksi uusille asukkaille voisi esimerkiksi kerran vuodessa järjestää tervetulo-tilaisuuden. Kylällä tapahtuvasta toiminnasta ehdotettiin mainostamista kylien omilla Facebook-sivuilla sekä muussa sosiaalisessa mediassa. Kylien omia esitteitä toivottiin enemmän esille Parkanon julkisiin tiloihin. Myös henkilökohtaisilla sähköposti- tai postikutsuilla kylien tapahtumiin voisi osallistujamäärää nostaa entuudestaan. Kaiken kaikkiaan kylien toivottiin tuovan itseään enemmän esille.

Kylissä järjestettävä toiminta lisää yhteisöllisyyttä. Toimintaa rajoittaa kuitenkin vetäjien puute. Myös erilaisten haasteiden luominen nousi esille: kylien välillä voisi olla urheilullisia haastetehtäviä, joissa kylät voisivat mitellä keskenään. Kaiken kaikkiaan erilaiset haaste- ja leikkimieliset kilpailut ovat kyläläisille hyvin mieluisia ja he osallistuvat sellaisiin mielellään.

Jokaisessa kyläpäivässä käsiteltiin aihetta ”villit ideat”, jossa kyläläiset saivat keksiä täysin uusia toimintoja, tapahtumia tai muuta vastaavaa, huolimatta siitä, olisiko mahdollista toteuttaa. Ideoina nousivat muun muassa kylätorin järjestäminen, yhteiset liikuntapäivät kylien kesken, lapsille majanrakennuspäivä, kylien oma maskotti, leikkivälineitä lapsille, kaskusutkautusillat perinteiden vaalimiseksi, lavatanssit, maratontanssit sekä kesäolympialaisten järjestäminen.

KUVIO 6. Keskeiset käsitteet kylien yhteisöllisen toiminnan puitteista

4.3 Maaseudun vetovoimaisuus

Tutkimuksessa nostettiin esille asioita, jotka asiat kyläläiset kokivat kylässään parhaimmiksi nyt ja tulevaisuudessa. Kotiseuturakkaus kulminoitui erityisesti alueella asuviin ihmisiin. Useimmissa vastauksissa toistuivat kyläläiset, kyläyhteisö, sekä ihanat ihmiset. Naapureita keuhuttiin jokaisessa kylätapahtumassa, kylissä koettiin vallitsevan ”me-henki”, jossa naapurista pidetään huolta. Sukupolvien ketjut korostuivat: samalla seudulla saattaa asua useampi sukupolvi, jolloin lapsenlapsien ja isovanhempien suhteet ovat tärkeitä. Parhaaksi koettiin myös kaikenlainen kanssakäyminen ihmisten kanssa.

Työpaikkojen säilyminen ja mahdollinen lisääminen kylissä on ensiarvoisen tärkeää kylien vetovoimaisuudelle. Kylien sijainnilla on merkitystä työpaikkojen suhteen, mikä-

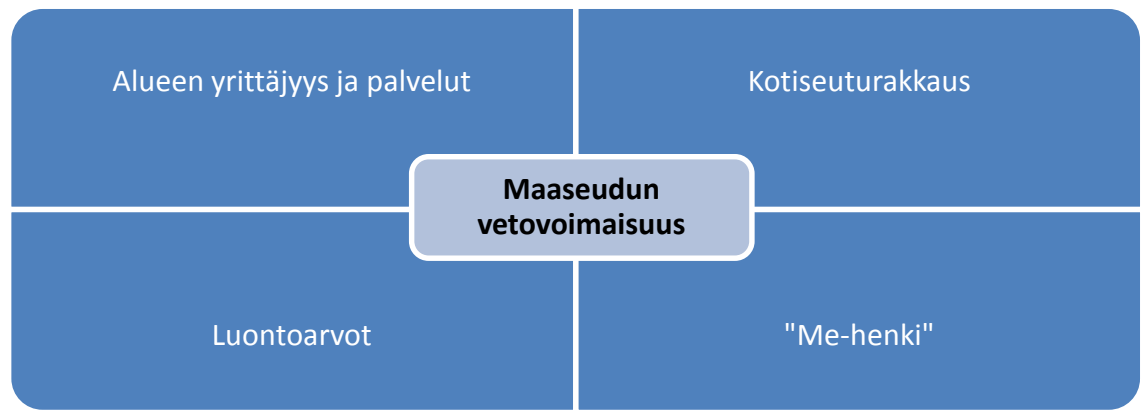
li matka keskustaan nousee kovin suureksi, korostuvat alueen omat työpaikat. Pohjois-Parkanossa ja Lamminkoskella on runsaasti maalaisyrittäjyyttä. Ehdotettiin myös nuorien palkkaamista kylien maisemanhoitoon. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma vuosille 2014–2020 (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 30) ehdottaa kyläyhdistyksiä ja palveluihin erikoistuneita yrityksiä rohkeasti toimimaan työllistäjinä ja sitä kautta ehkäistä syrjäytymistä alueillaan. Kokonaisuohjelman mukaan toimivat palvelut, sujuva arki ja kunnan imago toimeliaana ja asukkaitaan kuuntelevana asuinpaikkana toimivat veto-voimaisuuden mainoksena. Kuisma & Mäkelä (2015, 37) puolestaan rohkaisevat kyliin kokeilemaan ikäihmisten kotona asumisen turvaamiseksi kotona asumisen tukipalveluita, joita voitaisiin toteuttaa sopimusyrittäjän tai palveluosuuskunnan avulla.

Kylissä pidettiin tärkeänä, että siellä asuisi eri-ikäisiä ihmisiä. Pohjois-Parkanossa yllpeydenaihe on kyläkoulu sekä perhepäivähoitomahdollisuus. Koulun säilyminen huolestutti kyläläisiä. Kyläkoulu on toiminut erään vastaajan mukaan aktiivisena opinahjoina useammalle sukupolvelle ja vastaajat toivoivat kyläkouluperinteen jatkuvan myös tuleville sukupolville. Se on Parkanon ainoa toiminnassa oleva kyläkoulu ja toimii Pohjois-Parkanon nuorisoseurantalo Erkanen ohella tärkeänä kylätoiminnan ja yhteishengen luojana Pohjois-Parkanon alueella.

”Lapset käyneet koulunsa täällä, toivottavasti vielä monet saavat opetuksensa pienessä kyläkoulussa.” (vastaaja, Pohjois-Parkanon kyläpäivä)

Maaseudun vetovoimaisuutta selittivät myös luontoon liittyvät arvot, kuten luonnonrauha, puhdas luonto, ulkoilumahdollisuudet, kalastus- ja metsästysmahdollisuudet sekä läheiset marjamaat. Vapaus liikkua luonnossa koettiin maalla asumisen etuoikeudeksi. Usean työikäisen käydessä sivukyliltä keskustassa töissä, korostui vastauksissa se, että työ ja kiire haluttiin jättää kaupunkiin ja maalle tultaessa voi keskittyä perheeseen ja vapaa-aikaan. Saasteettomuus ja liikenteen melun ulottumattomissa asuminen nousivat myös esille maaseudulla asumisen parhaina puolina. Maaseudulla turvallisuus koettiin viihtyisyyttä lisäävänä arvona. Maaseudulla oma tila, turvallisuus ja rauha nousivat selkeästi vastauksissa tärkeimmiksi maalla asumisen vetovoimatekijöiksi, eräs kommentoi maalla asumisen parhaaksi puoleksi sen, etteivät naapurit asu liian lähellä.

”Kaverin kanssa luontopolun ihmeet. Sitten nautinnollisia hetkiä nuotiomakkaran ja kaffeen parissa.” (vastaaja, Lamminkosken kyläpäivä)

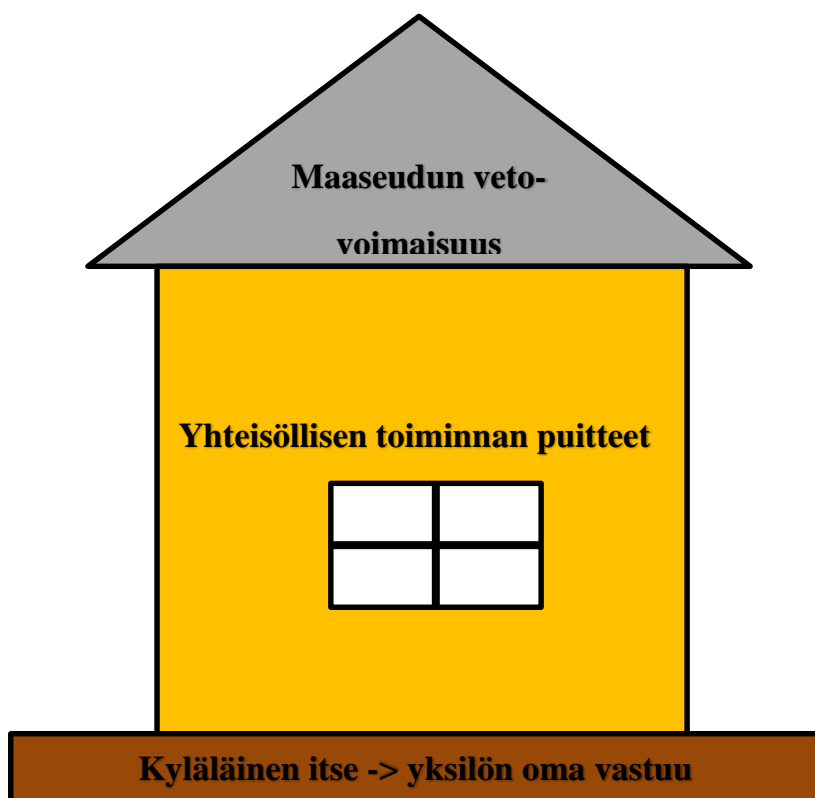
KUVIO 7. Keskeiset käsitteet maaseudun vetovoimaisuudessa

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tulevaisuudessa maaseudun valttina muuttotappion kääntämiseksi voisi tutkimustuloksien myötä nähdä yhteishengen, kauniin ja rauhallisen luonnon sekä kylissä vaikuttavan kylätalon tai kyläkoulun, jossa kyläläiset voivat kokoontua ja järjestää erilaista toimintaa. Tutkimukseen osallistuneissa kylissä lähes jokaisessa järjestetään läpi vuoden jokin aktiviteettia, joko harrastuksia tai kylän yhteisen hyvän eteen tehtävää talkootyötä.

5.1 Tutkimustuloksien tarkastelua

Tutkimuksen tavoitteena on vireyttää kylien osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja lämpimiä ihmissuhteita. Tutkimuksella kartoitettiin kyläläisten tahtotilaa siitä, miten itse voi edistää kylien yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyden edistämiseen puolestaan kartoitettiin perusteet, joita yhteisöllisyyteen tarvitaan. Lopuksi koottiin se, mitä yhteisöllisyys merkitsee ja mistä aineksista yhteisöllinen kylä muodostuu nyt ja tulevaisuudessa. Tulevaisuuden yhteisöllisen kylän rakenteet on kuvattu (kuviossa 7) kylätalon muotoon, sillä kylätalot toimivat vastaajien mukaan kylien ”sydämenä”.

KUVIO 8. Tulevaisuuden yhteisöllisen kylän rakenteet.

Kyläläisten kokemukset ovat ensiarvoista tietoa maaseutuyhteisöllisyyttä kehitettäessä. Myös syrjäytymisvaarassa olevien kokemuksellisuutta tulisi hyödyntää ja vahvistaa heidän osallisuuttaan. Yksilön oma vastuu alueensa kehittämisestä on paljolti kiinni omasta tahdosta, mutta myös kyläyhteisöllä on merkittävä rooli toimintaan innostajana. Kyläyhteisöjen keskuksena toimivan kylätalon toiminnassa erityisen tärkeää on, että kylätaloissa järjestetään ympärivuoden toimintaa. Toiminta pitää yllä kylien vireyttä sekä ylläpitää kylätalojen kuntoa. Kyläyhdistyksissä toimiminen tuottaa tutkimusaineiston perusteella kyläläisille yhteisöllisiä kokemuksia, hauskoja hetkiä ja ystävyys-suhteita. Kokemuksellisuuden kautta myös uusien jäsenten ja uusien asukkaiden liittyminen mukaan toimintaan saattaisi toimia innostajana. Yhteisöllinen maaseutu koostuu tutkimusaineiston mukaan aktiivisesta kyläyhdistyksestä, kyläläisistä, luontoarvoista sekä ennen kaikkea voimakkaasta ”me”-hengestä, joka on ylpeä omasta kylästään.

Maaseutupoliittisessa kokonaisohjelmassa 2014–2020 (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 26) kootaan maaseudun tulevaisuuden visioiksi viisi teemaa ja niiden alle konkreettisia toimenpiteitä. Kokonaisohjelman teemat ovat osallisuus ja lähidemokratia, asuminen ja palvelut, infrastruktuuri ja maankäyttö, elinkeino ja osaaminen sekä ekosysteemipalvelut. Tutkimuksessa nostan esille osallisuuden ja lähidemokratian sekä asumisen ja palvelut, sillä tutkimuksesta kerätty aineisto kiteytyi näiden teemojen ympärille. Maaseutupoliittisessa kokonaisohjelmassa (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 26) tavoitteena vuoteen 2020 on, että lähidemokratia toimii hyvin, kansalaisyhteiskunta on aktiivinen ja kansalaistoimijoiden ja kuntien välinen yhteistyö sujuu. Tämä edesauttaa paikallista kehittämistä. Erityisesti maaseudulla väestön ikärakenteessa tulee lähivuosina tapahtumaan suuria muutoksia suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle ja palveluita tarvitsevan joukon kasvaessa väestön iän noustessa. Osallisuuden vahvistaminen kaikissa asukasryhmissä edellyttää yhteiskunnallista muutosta ja toimenpiteitä, joilla korostetaan kansalaisten, kansalaistoiminnan ja kansalaisyhteiskunnan roolia ja merkitystä yhteiskunnan toimijana ja hyvinvoinnin edistäjänä. Erityisesti kansalaistoimijoiden ja kunnallishallinnon välille tulisi luoda konkreettisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan vahvistamisen tärkeyttä tulee korostaa päätöksenteossa esimerkiksi palvelujen rahoitusta, kilpailutusta, valtiontuki- ja hankintalainsäädäntöä tai verotusta koskevissa asioissa. Katajamäki (Puhe 6.12.2015) haluaa keskusteluun nostettavaksi arvokkaan elämän periaatteet yhteiskuntapolitiikan ja yhteiskuntasuunnittelun lähtökohdiksi. Arvokkaan elämän periaate nostaa paikkaperustaisuuden suunnittelun keskiöön. Paikallisyhteisöjä tulisi kehittää niiden omista lähtökoh-

distaan käsin, jolloin kyläkoulujen, kylätalojen ja esimerkiksi pienten kirjastojen merkitys arvokkaan elämisen turvaajana korostuisi, eikä niitä tarkasteltaisi ainoastaan taloudellisten näkökulmien tiimoilta kuntien menoerinä.

5.2 Maaseudulla asuminen

Tutkimusaineistossa selvitettiin, mitkä tekijät tukevat maaseudulla asumista. Maaseudun palveluita kartoittavassa osuudessa, maaseudulla asumisen edellytyksenä pidettiin oman auton käyttömahdollisuutta. Kyläpäivissä vastaajat olivat keskimäärin 40–70-vuotiaita. Tämä ikäryhmä useimmiten ajaa omalla autolla ja käy keskustassa asioilla omien aikataulujen mukaan. Kylissä asuu kuitenkin ikäihmisiä, joiden kaupassakäynti on palveluiden varassa. Maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman 2014–2020 (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 22) mukaan maaseudulla syrjäytymisen suhteen vaikeimmassa asemassa ovat ikäihmiset ja nuoret, joilla ei ole omaa autoa käytössään. Kuljetuspalveluliikenne on yksi merkittävimmistä osallisuuden ylläpitäjistä sekä mahdollistaa sivukylästä keskustaan kulkemisen henkilöille, joilla muuten kyydin saaminen olisi vaikeaa. Parkanossa vuodelle 2016 taksiliikennettä kehitettiin sosiaalihuoltolain mukaisella kuljetuspalvelulla, jossa palvelu on tulorajoihin sidottua, mutta palvelun myönnettyä asiakkaalla on mahdollisuus käyttää mitä taksia tahansa voimassaolevan linja-autohinnaston mukaisesti. Palvelulla halutaan tukea erityisesti keskustan ulkopuolella asuvien pienituloisten liikkumismahdollisuutta keskustan palveluihin sekä tukea osaltaan sivukyläisten asukkaiden osallisuutta. Mikäli kuljetuspalveluun tuloraja ylittyy, kenellä tahansa parkanolaisella on mahdollisuus edellispäivänä tilata palvelutaksi linja-autohinnastolla. Palvelutaksin aikataulut ovat sidottuina ikäihmisten päivätoiminnan kuljetuksiin, jolloin sivukylässä palvelutaksi käy vain kerran viikossa. Lisäksi palvelu on käytössä vain arkisin ja päiväaikaan.

Tutkimusaineistossa tiedusteltiin, miten kylien uusia asukkaita ja kesäasukkaita voitaisiin huomioida. Vastaajien mukaan heitä voisi lähestyä kirjeillä, joissa kerrotaan kylästä sekä järjestettävästä toiminnasta. Kirjeissä olisi hyvä kertoa, miten uusi kyläläinen voisi osallistua kylän toimintaan. Uusien asukkaiden lähestyminen heti muuttotilanteessa kertoisi aktiivisesta kyläyhdistyksestä ja toivottaisi uudet asukkaat osaksi kyläyhteisöä. Paikallisiin verkostoihin pääseminen heti alkuun helpottaa uuteen kotiseutuun kiinnittymistä ja saattaa innostaa asukkaita aktiiviseen kyläyhdistystoimintaan. Tervetulotilai-

suuden järjestäminen uusille asukkaille esimerkiksi kerran vuodessa toimisi huomionosoituksena. Samassa tilaisuudessa myös perheisiin vuoden aikana syntyneitä lapsia voisi huomioida.

Tutkimusaineistossa turvallisuus koettiin maaseudulla asumisessa yhdeksi vetovoimatekijäksi. Kyläyhteisöä voidaan pitää merkittävänä yhteenkuuluvuuden tunnetta sitovana tekijänä. Toisaalta myös lapsuuden kotipaikkakuntaan saattavat jäädä tiiviit tunnesiteet. Tiivis kyläyhteisö voi lisätä kylän asukkaan turvallisuuden tunnetta ja toisaalta heikko kyläyhteisö saattaa osaltaan edesauttaa turvattomuuden tunnetta. Maaseudun palveluiden siirtyessä asutuskeskuksiin, turvallisuuden tunteen paikkaamiseksi voi nousta yhteisöllinen huolenpito, jota voivat tuottaa kyläläiset itse sekä muut alueen palveluiden tuottajat. (Kattilakoski, Kilpeläinen & Peltomäki 2012, 89.) Myös osuuskuntatoiminnalla palveluosuuskuntia muodostamalla voisi olla eräs kotona asumista tukeva uusi palvelumuoto maaseudulle. Kyläyhdistyksille voisi esittää palveluosuuskunnan ideaa: kyläläisistä tulee osuuskunnan jäseniä ja osuuskunta huolehtisi palvelun tekijöiden rekrytoinnista. Aineistossa kotona asumisen tukemiseksi, konkreettisina ehdotuksina olivat muun muassa lumen luonti, nurmikonleikkaus ja muut kodinhoidolliset työt, jotka edistäisivät ikääntyneen tai liikuntarajoitteisen henkilön kotona asumista. Ikäihmiset asuvat maaseudulla useimmiten omakotitalossa ja pihatyöt muodostavat haasteen kotona asumiselle. Talonmiehen palveluiden ostamisen yksityisiltä voi muodostua kustannuskysymykset. Palveluosuuskunnat voisivat toimia yhdessä usean parkanolaisen kylän alueella yhteistoiminnassa. Myös kylätalkkaritoimintaa on useissa kunnissa toteutettu palkkaamalla toimintaan pitkäaikaistyöttömiä tai kouluttamalla heitä, kuten Tampereella vuonna 2012 päättynyt kylätalkkarihanke, joka toteutettiin yhteistyössä Tampereen ammattikorkeakoulun ja Elokumppanit Oy:n kanssa (Kylätalkkarihanke 2.5.2012).

Väestön ikääntyminen tulisi myös nähdä mahdollisuutena, eikä taakkana. Ikääntyneiden sosiaalinen, kulttuurinen sekä kokemuksellinen pääoma olisi hyvä ”valjastaa” yhteiskunnan ja ikäihmisten itsensä hyväksi. Yhteisöllinen toiminta luo osaltaan merkityksiä elämään. Naapuriapua kylissä kuvailtiin vireäksi ja kyläläiset uskoivat avun antamiseen sekä sen saamiseen. Kattilakosken, Kilpeläisen & Peltomäen (2012, 130, 100) mukaan naapuriavun voima piileekin kyläyhteisössä ja yhteisön jäsenten vuorovaikutuksessa keskenään. Näkökulma korostuu etenkin maaseudulla, jossa etäisyydet ovat pitkät palveluihin ja alueen väestö on ikääntynyttä. Yksin jääminen ja kotiin eristäytyminen esimerkiksi liikkumista rajoittavien tekijöiden ja sairauksien vuoksi saattaa aiheuttaa eris-

täytymistä. Naapuriapu on maaseudulla erityisen tärkeässä roolissa tukemassa julkisen palvelun verkostoa. Naapuriavun tarjoajan motivaatiota tulisi tukea ja yhteisöllisyyttä ja paikalliseen verkostoon kuulumisen kokemusta vahvistaa säännöllisesti, jotta toiminta ruokkisi itseään. Myös uusien asukkaiden saamiseksi mukaan paikallisiin verkostoihin ja aktiiviseen toimintaan tulisi kiinnittää huomiota. Aineistossa toimintaan mukaan innostaminen koettiin toimivaksi käytännöksi, kylien nykyiset asukkaat voivat innostamalla saada kylän uusia asukkaita sekä kesäasukkaita kylän yhteiseen tekemiseen.

6 POHDINTA

*”Mistä tunnet sä ystävän,
onko oikea sulle hän?
Ajat ankeimmat selvittää
kuka viereesi jää
Kun on sinulla vaikeaa
ja kun tarvitset auttajaa,
silloin ystävyys punnitaan
menee muut menojaan.
Siitä tunnet sä ystävän,
kun on vierelläs vielä hän. ”*

sävellys: Vladimir Vysotski

sanat: Juha Vainio (Ystävän laulu)

Tutkimusaineisto kerättiin kyläpäivissä, joissa laulettiin Ystävän laulu osoitukseksi yhteisöllisyydestä ja yhdessä tekemisestä. Ystävän laulu oli ohjelmistossa myös vuoden 2014 kyläpäivissä.

6.1 Tutkimusprosessin tarkastelua

Tutkimuksessa oli käytössä osallistava tutkimusote, jossa kyläläiset saivat yhteisesti osallistua yhteisöllisen kylän suunnitteluun visioinaan nykyhetki ja tulevaisuus. Toiminnalliset tutkimusmenetelmät olivat osallistujien mukaan viihdyttäviä ja toimivat kyläpäivien suunnitellun aikataulun sekä tutkimuksen tutkimuskysymyksien suhteen. Aineistoa analysoidessa havaitsin kuitenkin vastausten olevan varsin suppeita aihealueisiin nähden. Syvällisimmät pohdinnat tuottivat tulevaisuuden puu -tehtävä sekä kylät kuvissa -tehtävä, jossa kyläläiset saivat kertoa heille tärkeistä kylien kohteista. Kairokosken kyläpäivän lopussa eräs osallistuja kertoi odottaneensa tutkimuksessa käytettävän jotakin kirjoittamistehtävää kyliin liittyen. Tutkimuksen edetessä hieman kyseenalaistin tutkimusmenetelmäni valinnan, sillä toiminnallisiin tehtäviin eivät kyläpäivissä kaikki olleet halukkaita osallistumaan. Haastattelumenetelmän suljin pois menetelmä-

vaihtoehtoista, sillä osallistujien määrää kyläpäiviin oli mahdotonta arvioida. Narratiivinen eli kirjoitettuun muotoon avattu tutkimusmenetelmä olisi tutkimuksen jälkeenpäin arvioituna voinut olla toimivin menetelmä. Kyläläiset olisivat voineet omin sanoin kirjoittaa tutkimuskysymyksien suuntaisesti tarinan kyliin liittyen. Tämän menetelmän haasteena toisaalta olisi esimerkiksi Lamminkoskella ollut ulkoilmaolosuhteet, kuten kaatosade syksyllä osoitti. Lisäksi suuri osallistujajoukko, yhteensä kyläpäiviin osallistui noin 200, päätösjuhla mukaan lukien noin 400. Aineisto olisi osoittautunut varsin suureksi laadulliseen tutkimusmenetelmään nähden. Määrällinen tutkimusmenetelmä puolestaan olisi mielestäni jäänyt etäiseksi, sillä kyläpäivien ideana jo itsessään oli yhteisöllisyyden nostattaminen ja parhaiten se muotoutuu yhdessä tekemällä.

Tutkimuksen tavoitteena oli nostaa Parkanon kylien profiilia asumisympäristönä, johon tutkimus vastasi tuomalla esille kylien saavutuksia. Kylätalot ja kyläyhdistykset saivat jo kyläpäivissä itsessään huomiota ja nousivat parkanolaisten tietoisuuteen. Kyläyhdistyksien ja kylätalojen merkitystä puolestaan nostettiin esille tutkimuksessa. Ilman kylätaloilla järjestettyjä yhteisiä toimintoja, suuri osa kylien yhteisöllisyydestä jäisi uupumaan. Kylätalot toimivat tutkimuksen mukaan selkeänä kylien keskuksena, sydämenä, jonka ympärille yhteinen toiminta rakentuu. Osallistavissa tutkimusmenetelmissä kyläläiset saivat yhteissuunnittelun (co-creation) mukaisesti suunnitella keinoja yhteisöllisyyden kasvattamiseen sekä pohtia, miten omaa aktiivisuutta voitaisiin lisätä. Yhteistoteutus (co-production) puolestaan saattaisi toteutua kylien toteuttaessa ideoituja toimintoja, kuten tervetuloilaisuuksien järjestämistä uusille asukkaille tai kylätalkkaritoiminnan aloittamisella esimerkiksi osuuskuntatoiminnalla. Tällöin kyläläiset toimisivat osuuskunnan jäseninä ja omistajina sekä organisoisivat toimintaa yhteisönä. Kylätalkkaritoiminta kaiken kaikkiaan saattaisi tavoittaa kylien asukkaita, jotka eivät ole palveluiden piirissä, mutta voisivat vastaanottaa matalan kynnyksen kotona asumista tukevaa apua. Naapurinapuun kyläläiset nostivat esimerkkejä ja niiden toteuttamiseen kyläläisiä pitäisi hieman herätellä. Lehtonen (1990, 225) lisää asuinyhteisöjen yhteisöllisyydestä siinä edustavan voimakas ”me” -henki sekä tuttavallinen tervehtimiskulttuuri. Alueellinen yhteistoiminta voi edesauttaa alueen yhteistoiminnan syntymistä. Tämä puolestaan saattaa edesauttaa esimerkiksi talkootoiminnan muodostumista.

Tutkimuksen tuloksien esittelyyn kutsun kyläpäiviin osallistuneita kyliä, jolloin kyläyhdistykset voivat napata tutkimuksesta nousseita ideoita kylätoimintaansa. Erityisesti ”villit ideat”- osiossa nousi esille varsin toteuttamiskelpoisia tapahtumia ja toimintoja,

kuten kylien toimintojen mainostaminen sosiaalisessa mediassa ja erilaisten haastekilpailuiden luominen kylien välille. Vaikka tutkimusaineiston analyysivaiheessa eri kylistä koottu aineisto niputettiin yhteen, kylät voivat kootuista ajatuksista valita käyttöönsä parhaiten heidän toimintaansa tukevat ja täydentävät ideat. Jokainen kylä on omanlaisensa, ja se mikä toimisi yhdessä kylässä, ei välttämättä toimi toisessa. Myös vuoden 2016 kyläpäiviin kyläläiset keksivät ideoita, joita suunnitteluvaiheessa on hyvä nostaa esille. Vuonna 2016 Parkanossa aloitetaan kyläkierrroksesta inspiroituneena myös Parkanon Vanhusneuvoston kyläkierrrokset, joissa Parkanon kyläläiset saavat informaatiota Vanhusneuvoston toiminnasta ja voivat esittää paikallistason kehittämisideoita.

Seniorikansalaisten rooli avun tarjoajana ja yhteisöllisyyden nostattajana ei varsinaisesti noussut aineistosta esille. Kyläpäiviin osallistuneet kertoivat mielellänsä osallistuvansa järjestettyyn toimintaan, mutta kohderyhmänä heitä ei aineistossa varsinaisesti noussut esille. Toisaalta nimenomaan heidän osallistumisensa kaikkeen järjestettyyn toimintaan pitää yllä kylän toimintoja. Myös kyläpäiviin osallistuivat aktiivisimmin lähellä senioriikää olevat kyläläiset. Heidän ikäluokkansa myös innostuu erilaisista kylien tempauksista herkästi. Esimerkiksi keväisin järjestettävällä kyläkierroksella osallistujat olivat pääsääntöisesti eläkeikäisiä. Seniorikansalaisia voidaan siis pitää yhtenä merkittävänä maaseudun voimavarana. He toimivat usein lastenhoitoapuna omille lastenlapsilleen, mutta heidän osaamistaan ja panostaan voitaisiin kanavoida myös laajemmin. Seniorikansalaisten merkitys kylien yhteisöllisyyden lisääjänä nousi tutkimusaineistossa nimittäin esille hiljaisen tiedon tuottajana ja välittäjänä haluttiin tutkimuksessa nostaa esille ”kasvutkautuksien” myötä. Helanderin (2006, 82–83) mukaan hiljaisen tiedon siirtäminen voi osaltaan tukea sukupolvien välisen yhteyden vahvistumista. Seniorikansalaisia kannustetaan hyödyntämään hiljaisen tiedon lähteenä myös laaja-alaisemmin mentoroinnin tiimoilta, sillä eläkkeelle siirtyneillä henkilöillä on runsaasti kokemusta ja osaamista omilta ammattialoiltaan. Mentorointia ja hiljaista tietoa voisi täten hyödyntää myös osana palvelujärjestelmää. Maaseudun ikäihmisiä tulisi siis kohdella mahdollisuutena taa-kan sijaan. Kattilakosken, Kilpeläisen & Peltomäen (2012, 194) mukaan erityisesti maaseudulla, jossa ikäihmisten määrä kasvaa suhteessa kaupunkeihin eniten, ikääntyvien resurssit tulisi tunnistaa. Eläkeläiset tulisi nähdä maaseudun merkittävänä voimavarana erityisesti kehittämistyössä ja maaseutuelämän ylläpitämisessä. Eläkeläiset tulisi muistaa ja tunnistaa kyläyhteisöjen täysivaltaisina jäseninä.

Uudet teknologiset innovaatiot eivät nousseet esille tutkimusaineistossa yhteisöllisyyden lisääjinä. Virtuaaliyhteisöllisyys on tuttua sosiaalisen median, pelien ja viihteen parissa eläville nuorille, mutta ikäihmisille teknologiset yhteydenpitovälineet ovat vielä varsin marginaalissa. Yhteisöllisyyttä, kyläilyperinnettä ja naapurinapua maaseudulla tutkimusaineiston perusteella kaipaavat erityisesti kylissä asuvat ikääntyneet. Maaseudun tekniset ongelmat, kuten internetin yhteyden ptkeminen saattaisi hankaloittaa mobiilisovelluksien käyttöä. Markkinoilla on mobiilisovelluksena toimivia yksityisiä kotihoidon palveluita tarjoavia yrityksiä, jotka mobiilien kautta tarkistavat ikäihmisiltä lääkkeiden ottamista, kysyvät vointia sekä kuulumisia. Vaikka mobiilisovellukset on suunniteltu helppokäyttöisiksi, on sitä esimerkiksi muistisairaana vaikea oppia käyttämään. Virtuaaliteknologisia sovelluksia on kehitetty myös edistämään vapaaehtoistyön organisointia. Esimerkiksi NappiNaapuri-ohjelmaan kirjautumalla voi pyytää apua tai tarjota omaa apua sitä tarvitseville (Välittämisen paikka 2016). NappiNaapurin kaltaisen mobiilisovelluksen markkinointi kohdentuisi mielestäni eläköityneeseen, aktiiviseen seniorikansalaiseen, joka voisi sovelluksen kautta tarjota osaamistaan. Seniorikansalainen saattaisi myös hallita mobiilisovelluksien käytön tai ainakin sen oppiminen saattaisi olla mutkatonta.

6.2 Kehittämisen- ja jatkotutkimusaiheet

Jatkossa kyläpäiviin toivotaan järjestäjiksi uusia Parkanon kyliä. Kyläpäiviin vuodelle 2016 toiveena osallistujilla on kyläpäivien järjestäminen harvemmin kuin joka viikko syksyn aikana. Ehdotuksena oli kahden viikon välein tai kerran kuukaudessa. Nuorten mukaan houkuttelemisessa keinoina voisi käyttää aikaisempaa enemmän sosiaalista mediaa, jota he seuraavat luonnostaan.

Kun rakennetaan tulevaisuuden maaseutua, yhteisöllisten kokemusten merkitys on tärkeää toimittaessa sitten yksityisen, julkisen tai kolmannen sektorin alaisuudessa. Yhteisöllisyyden ympärille rakentuu kokemustietoa, joka näyttäytyy jokaiselle omanlaisina merkityksinään. Näillä kokemuksilla puolestaan on merkitystä yksilölle itselleen, lähiyhteisölle sekä laajassa mittakaavassa yhteiskunnalle. (Kattilakoski, Kilpeläinen & Peltomäki 2012, 130.) Tutkimuksen tarkoituksena oli lisäksi selvittää osallistavien tutkimusmenetelmien avulla, miten joitakin palvelutarpeita olisi mahdollista tuottaa itse. Maaseudun väestön ikääntyessä, tekijöitä spontaaniin naapurinapuun ei välttämättä ole

löydettävissä. Tutkimustuloksien esittelyssä esimerkiksi palveluosuuskuntakäytäntö voisi olla eräs ratkaisu talonmiestoimintojen tuottamiselle itsenäisesti. Maaseudun kehittämisohjelmassa vuosille 2014–2020 (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 27) ehdotetaan kansalaisyhteiskuntasitoumuksen puitteissa konkreettisen toimenpideohjelman laatimista julkisen vallan ja kansalaistoimijoiden välille. Toimenpideohjelman voisi suunnata paikallistasolla esimerkiksi Parkanon kyliin. Maaseutuvaikutuksien arvioinnilla paikallistasolla, havaitaan vaikutukset siellä, johon vaikutus kohdistuu. Maaseutuvaikutuksien arvioiminen kylätasolla puolestaan mahdollistaa politiikan rakentamisen alhaalta ylöspäin. Arviointiprosessien käynnistämisessä kyläyhdistykset voivat toimia aktiivisessa roolissa. Vireä kansalaistoiminnan ja julkisen vallan yhteistyö toimii oivana kasvualustana paikallisten palveluyrityksien, yhteiskunnallisten yritysten ja osuuskuntien perustamiselle ja mahdollisesti uusien työpaikkojen syntymiselle (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 28–29). Kuisma & Mäkelä (2015, 34) kuvaavat kylien tulevaisuuden suhteen olevan ensiarvoisen tärkeää, että kylissä asuvat olisivat aktiivisia oman kyläyhteisönsä kehittäjiä. Kylien ollessa vahvoja, myös kunta on vahva. Kunnan sosiaalisesta pääomasta suuri osuus nimittäin kohdistuu yhdistystoimintaan sekä asukas- ja kylätöimintaan. Kattilakoski, Kilpeläinen & Peltomäki (2012, 131) lisäävät julkisen sektorin merkitystä maaseudun yhteisöllisyyden rakentamisessa, sillä kyseessä tulisi olla rakenteellinen ja toiminnallinen muutos, jossa julkisen sektori huomioisi kansalaisyhteiskunnan toimijat mukaan yhteiskunnan kehittämiseen kauaskantoisesti, ei ainoastaan projektiluontoisesti.

Parkanossa jatkotutkimuksen aiheena voisi toimia yhteisöllisyyden kasvattaminen asumisratkaisulla. Aging-In-Place ajattelussa ihmisen ei tarvitse muuttaa pois tutusta asuinympäristöstä toimintakyvyn vähetessä ja palvelutarpeiden lisääntyessä vaan asuimuoto joustaa (Kattilakoski, Kilpeläinen & Peltomäki 2012, 189). Maaseutupoliittisessa kokonaisohjelmassa 2014–2020 (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 32) ehdotetaan maaseudulle erilaisia asumisvaihtoehtoja, kuten yhteisöasumiseen soveltuvia kohteita, senioriasuntoja, osa-aika-asuntoja ja vapaa-ajan asuntoja. Asumisvaihtoehtojen luomisessa voidaan hyödyntää jo nykyisin käytössä olevia kiinteistöjä ja resursseja. Tutkimusaineiston mukaan kylien asukkaat haluavat asua kylissä niin kauan, kuin se vain on mahdollista. Asumista mahdollistavat jo nyt kuljetuspalvelu, kotihoidon palvelut sekä kotihoidon tukipalvelut kuten ateriapalvelu ja turvapuhelinpalvelu. Myös vapaaehtoistoimijoita voi kysyä keskusteluseuraksi, myös kirjaston kotipalvelu voi tuoda kirjat kotiin. Pohdin kotona asumisen turvaamista mahdollisimman pitkään. Tulevai-

suuden yhteisöllinen kylä voisi ikääntyneiden määrän kasvaessa sopia myös dementoituvien kasvavalle joukolle. Ideoita yhteisöllisyyden kasvattamiseksi myös dementoituvien parissa on kehitetty Hollannissa, jossa Hogeweyk-kylässä dementoituneet vanhukset elävät pienissä kodeissa oman elämäntyyliinsä mukaisesti. Dementoituneet voivat siis jatkaa normaalia aktiivista elämäänsä kylässä, jossa hoitajat avustavat vain toimissa, joista ikäihminen ei itse selviydy. Ikäihminen voi käydä ulkoilemassa, milloin itse haluaa ja asuminen kylässä kaiken kaikkiaan on asukkaan näköistä, asumista kotona. Dementoituneen ei siis tarvitse muuttaa kylästä sairauden edetessä suljettuihin yksiköihin, jossa hän saattaa ahdistua oman tilanteensa ymmärtämättömyydestä. Dementoituneiden kylässä hoitajat ovat läsnä, mutta kylä toimii muuten kuin mikä tahansa kyläalue. Hogeweyk-kylässä on esimerkiksi ravintola, baari ja teatteri. (Hogeweyk concept, 2015.)

Kansallisen muistiohjelman 2012–2020 mukaan Suomessa on vuonna 2020 130 000 muistisairasta (Kansallinen muistiohjelma 2012, 10, 8). Uusia tapoja vanhusten hoidon järjestämiseen inhimillisellä tavalla tulisikin pohtia uusien innovaatioiden pohjalta. Myös Parkanossa samankaltaista dementoituneiden yhteisöllistä kylää voisi ideoida esimerkiksi jo jonkin valmiin infrastruktuurin yhteyteen, jolloin se toimisi eräänlaisen miniatyyrikylänä. Muistisairaiden kulunvalvonnasta voisi huolehtia joko teknologiset sovellukset tai kylän ympärille rakennettava aita, joka mahdollistaisi dementoituneen ulkoilemisen silloin, kun hän olisi siihen halukas. Valvontalaitteet varmistaisivat esimerkiksi sään mukaisen pukeutumisen. Yhteisöllistä rakentamista voi edistää myös huomioimalla yhteiset tilat uusia kerrostaloja rakentaessa. Yhteisissä tiloissa taloyhdistys voisi järjestää säännöllistä omaa toimintaa ja tiedustella ideoita yhteisistä toiminnoista talon asukkailta. Näin myös keskustan kerrostaloihin pystyttäisiin jo suunnitteluvaiheessa liittämään yhteisöllisyyden edistäminen. Asukkaiden osallistumismahdollisuuksia voidaan lisätä palvelumuotoilulla, jonka keskeinen tavoite on palvelukokonaisuuksien parantaminen ottamalla palvelun käyttäjät eli esimerkiksi asukkaat mukaan toiminnan suunnitteluun (Palvelumuotoilija työskentelee ihmisten lähellä 2015, 17–19).

Hämeenlinnassa toteutettiin vuosina 2010–2012 Uudistuva kylä kaupungissa -hanke, jossa asukkaat, kaupunki, yritykset, järjestöt ja yhteisöt toimivat palveluiden suunnittelijoina. Hankkeen tavoitteena oli siis luoda uusia innovaatioita palveluiden järjestämiseen. Hankkeessa hyödynnettiin elämäнкаarimallia, jossa lasten palvelutarpeisiin pyrittiin vastaamaan esimerkiksi etsimällä kylästä kylämuumotoimintaan soveltuvia henkilöitä. (Innokylä -”Uudistuvat lähipalvelut”, 12.9.2012.) Tulevaisuudessa ikääntyville on siis haasteena löytää sopivia asumisen muotoja, joissa asukkaat itse saavat toimia omissa asioissaan, kokea asumisen turvallisena ja viihtyisenä ja jossa toteutuu ikäihmisen

oma toive asumispaikan sijainnin suhteen (Kattilakoski, Kilpeläinen & Peltomäki 2012, 189). Tulevaisuudessa tämä saattaisi koskettaa myös kylissä asuvia iäkkäitä.

6.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Läpi tutkimuksen ideointivaiheesta tutkimustuloksien esittämiseen tutkimusetiikan tulee olla huomioituna ja läsnä tutkimuksessa. Tutkimusetiikalla tarkoitetaan yhteisesti ja yleisesti sovittuja toimintatapoja tutkimukseen liittyvien kollegojen, tutkimuskohteen, rahoittajien, toimeksiantajien ja kuulijoiden kesken. Hyvällä tieteellisellä käytännöllä puolestaan tarkoitetaan tutkijan eettisesti kestäviä tiedonhankintamenetelmiä ja tutkimusmenetelmiä eli tiedonhankinta, - ja tutkimusmenetelmiä, jotka tiedeyhteisö on hyväksynyt. (Vilkkä 2015, 41.) Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvat lisäksi, että tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti ja tieteelliselle tutkimukselle asetettujen vaatimuksien mukaisesti. Tutkimusryhmän asema ja oikeudet sekä tutkimustuloksien säilyttämisestä koskevat kysymykset tulee myös määritellä. Tutkimukseen liittyvät mahdolliset rahoituslähteet sekä muut sidonnaisuudet tulee tuoda julki tutkimustuloksien julkaisun yhteydessä. Tutkimuksessa on lisäksi hyvä noudattaa hyvää hallintokäytäntöä sekä henkilöstö- ja taloushallintoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132–133 mukaan.)

Tutkimustuloksien tulisi täyttää tieteelliselle tutkimukselle asetetut vaatimukset eli tutkimuksen tulisi tuottaa uutta tietoa tai esitettävä, miten uutta tietoa voidaan hyödyntää jatkossa. Tutkijan tulee noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta sekä tutkimustyössä että tutkimustuloksien esittämisessä. Tutkimuksen tulee noudattaa teoreettisen toistettavuuden periaatteita. Tutkimuksesta tulee myös ilmetä sen sisältö ja ajatus siten, että joku muukin voisi suorittaa saman tutkimuksen. Tämä puolestaan edellyttää tutkijalta tarkkaa, täsmällistä ja rehellistä kirjoitusta. (Vilkkä 2015, 42, 45.) Tutkimuksen luotettavuuden kriteereinä ovat myös tutkimuksen uskottavuus eli vastaako tutkijan luomat käsitteellistämiset tutkittavien käsityksiä. Vastaavuus mittaa vastaavatko tutkijan rekonstruktiot alkuperäisiä konstruktioita. Siirrettävyydellä puolestaan tarkoitetaan sitä, miten tuloksien siirrettävyys toiseen konseptiin on riippuvainen siitä, miten samankaltainen tutkittu ympäristö sekä sovellusympäristö ovat. Tutkimuksen arvioinnissa tulee huomioida mahdolliset ulkoiset tutkimukseen vaikuttavat tekijät. Tutkimuksen varmuuteen puolestaan vaikuttavat mahdolliset yllättävät tekijät. Tutkimuksen arvi-

oi jokin ulkopuolinen henkilö, jolloin tutkimuksen vakiintuneisuus pyritään varmistamaan. Tutkimuksen vahvistettavuudella varmistutaan tutkimuksen totuusarvosta ja sovellettavuudesta. Vahvistuvuus toteutuu kun tehdyt tulkinnot saavat tukea toisia vastaavia tutkimuksia tarkasteltaessa. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 138–139.) Tutkimus nosti esille kyläpäivissä esille tulleita asioita, jolloin myös käsitteellistämiset juontuivat tutkimusaineistosta. Tutkimus on siirrettävissä joihinkin toisiin kyliin ja olisi mahdollista toteuttaa Parkanossa muissakin kylissä. Yllättävinä tekijöinä tutkimuksessa on huomioitu esimerkiksi tutkimukseen osallistuneiden määrän ennalta-arvaamattomuus, tutkimusmenetelmät oli sovellettavissa erisuuruisiin osallistujamääriin. Yllättävinä tekijöinä tutkimuksessa huomioitiin myös sääolosuhteet ja Lamminkosken kaatosateesta huolimatta tutkimusaineisto saatiin kerätyksi. Tutkimus sai vahvistusta muita vastaavia tutkimuksia tarkasteltaessa, esimerkiksi spontaania naapurinapua olivat myös Parkanon kyläpäiviin osallistuneet valmiita antamaan konkreettisina avunantoina.

Kyläläisten osallistuminen kyläpäiviin ja tutkimusmenetelmiin oli avointa ja anonyymia. Vastauksista ei siis kyetä tunnistamaan yksittäisen vastaajan henkilöllisyyttä. Kyläpäivien alussa tutkimuksesta kerrottiin, millainen tutkimus on kyseessä ja mihin tutkimustuloksia voisi käyttää. Kyläläisille eräänlaisena kannustinmotiivina osallistumiseen oli oman kylän aktivoiminen ja mahdollisten uusien ideoiden jalkauttaminen kyliin. Tutkimuksen avoimuudella pyrittiin lisäämään kyläläisten motivoitumista tutkimusmenetelmiin osallistumiseen.

Kyläpäiviin osallistujia informoitiin tutkimuksesta mainoksissa sekä tutkimustiedotteella kyläpäivien yhteydessä. Tutkimuksessa käytin valokuvausta yhtenä dokumentoinnin välineenä. Osallistujilta kysyttiin suullisesti lupa kuvaamiseen tutkimusmenetelmien aikana. Mikäli joku osallistujista vastusti kuvaamista, kuvakulmat valittiin niin, ettei hän näy kuvista.

LÄHTEET

Haarni, I. 2009: 46. ”Pitää lähteä liikkeelle”- aktiivisten eläkeläisten selityksiä kansalais- ja vapaaehtoistoimintaan osallistumiselle. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti

Helander, V. 2006. Seniorikansalaiset voimavarana. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, Kuntatalon paino

Hirsjärvi, S, Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi

Hogeweyk concept. 2015. Luettu 10.1.2016. <http://hogeweyk.dementiavillage.com/en/>

Hyryläinen, T., Nissinen, S. & Rouhiainen, V. 2002. Kylävoima Sosiaalista pääomaa maaseudun kehittämiseen. Mikkeli. Helsingin yliopisto. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskampus Mikkeli

Innokylä -”Uudistuvat lähipalvelut. 12.9.2012. Luettu 4.1.2016.

http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tapahtumat/aineisto/2012/kuntamarkkinat_2012-tuke-

luentoaineis-

[tot/Documents/12_Sillanp%C3%A4%C3%A4_Uudistuvat%20l%C3%A4hipalvelut%20esitys%2012092012.pdf](http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tapahtumat/aineisto/2012/kuntamarkkinat_2012-tuke-luentoaineis-tot/Documents/12_Sillanp%C3%A4%C3%A4_Uudistuvat%20l%C3%A4hipalvelut%20esitys%2012092012.pdf)

Juntunen, V. 2014. Kylä kunnassa. Aktiivinen kyläyhdistys ja kyläläiset kunnan kehittäjinä Lappajärven Itäkylässä. Pro gradu-tutkielma. Maantieteen laitos, Oulun yliopisto

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy, Juvenes Print

Kansallinen muistiohjelma 2012–2020. Tavoitteena muistiystävällinen Suomi. Sosiaali- ja Terveysministeriö. Katsottu 10.1.2016.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/111919/URN%3aNB%3afe201504226359.pdf?sequence=1>

Kansalaisyhteiskunnan määritelmä ja sisältö. Kansalaisfoorumi. Luettu 12.4.2015. http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/kansalaisyhteiskunta/kansalaisyhteiskunnan_maaritelma_ja_sisalto

Katajamäki, H. 2015. Suomen idea perustuu pieniin paikallisyhteisöihin: puhe Karvian kunnan Itsenäisyyspäivän juhlassa 6.12.2015. Vaasan yliopisto. http://www.uva.fi/fi/blogs/expert/aluekehityksen_arki/suomen_idea_perustuu_pieniin_paikallisyhteisoihin/

Kattilakoski, M., Kilpeläinen, A. & Peltomäki, P. 1:2012. Yhteisöllisyydellä hyvinvointia ja palveluja maaseudulle. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja. Luettu 10.3.2015. http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/2196/MMM_YTR_2012-WEB.p

Kuisma, J. & Mäkelä, M. 2015. Kylien tulevaisuus. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Kaupunginjohtajan tervehdys. Parkano. Luettu 8.12.2015. Katsottavissa <http://www.parkano.fi/kaupunki/kaupunki/kaupunginjohtajan-tervehdys.html>

Kylätalkkarihanke. 5.2.2012. Ekokumppanit. Luettu 11.1.2016. <http://www.ekokumppanit.fi/kylatalkkari/>

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (380/2012). Luettu 5.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>

Lehtonen, H. 1990. Yhteisö. Vastapaino.

Mahdollisuuksien maaseutu. 9/2014 Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020. Työ- ja Elinkeinoministeriö. Luettu 5.3.2015. http://www.tem.fi/files/38800/Mahdollisuuksien_maaseutu_Maaseutupoliittinen_kokonaisuohjelma_2014-2020.pdf

Matthes, A-L., Kattilakoski, M. & Rantamäki, N. 2011. Maaseudun hyvinvointipalvelujen kehittäminen kansalaisosallistumisen ja yhteisöllisyyden pohjalta. KAMPA-hankkeen Tutkimus- ja kehittämisraportti I. Luettu 3.3.2015. http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maaseudun_kehittaminen/leader.html

Majavesi, M. 2010. Ennakointimenetelmiä. Luettu 25.8.2015. http://www.pilkahdus.fi/sites/default/files/51_ennakointimenetelmia.pdf

Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

Mitä on Leader? Leader-Suomi. Luettu 25.9.2015. <http://leadersuomi.fi/fi/mita-on-leader-toiminta>

Osuuskunta. Päivitetty 1.7.2014. Yrittäjät. Luettu 9.1.2016. <http://www.yrittajat.fi/minustakoyrittaja/perustamistoimet/osuuskunta/>

Palvelumuotoilija työskentelee ihmisten lähellä. 2015 (3). Setlementti. Setlementti on ihmisen muotoinen. Setlementtiliitto

Parkanon kaupungin laaja Hyvinvointikertomus 2014-2016. Luettu 5.10.2015. <http://parkano.hyvinvointikertomus.fi/>

Parkanon Ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma 2014–2025. Luettu 2.2.2015. <http://www.parkano.fi/palvelut/sosiaalipalvelut/koti-ja-vanhuspalvelut.html>

Parkanon karttapalvelu. Luettu 13.2.2016. Katsottavissa http://map11.sito.fi/Parkano_sw7/

Parkanon kylät. Parkano. Luettu 8.12.2015. Katsottavissa <http://www.parkano.fi/kylat/parkanon-kylat>

Pessi, A. & Saari, J. 2011. Hyvin ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia ammattikorkeakoulun julkaisuja. Tampere: Juvenes Print Oy.

Ruuskanen, P. 2015. Sosiaalinen pääoma. Luettu 13.2.2016. Katsottavissa <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-paaoma>

Saarin, J. & Haapaniemi, M. 2013. Ideaopas 2. Tampere: IdeMa.

Sisällönanalyysi. KvaliMOTV Luettu 16.4.2015.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmäopetus/kvali/L7_3_2.html

Sorensen, E. & Torfing, J. 2013. Enhancing Social Innovation by Rethinking Collaboration, Leadership and Public Governance. Social Frontiers. The next edge of social innovation research. Luettu 10.10.2015.
http://rudar.ruc.dk/bitstream/1800/13187/1/191799289_Enhancing_Social_Innovation_by_Rethinking_Collaboration_Leadership_and_Public_Governance.pdf

Tilastot 2016. Tilastokeskus. PX-Web Statfin. Luettu 14.1.2016.
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaenn/?tablelist=true

Toikko, T. & Rantanen T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, Juvenes Print

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: kustannusosakeyhtiö Tammi

Utriainen, J. 2011. Vapaaehtoisuus vanhustenhuollon voimavarana. Vanhus- ja lähimäispalvelun liitto ry. Helsinki: Kopio Niini Oy

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Bookwell Oy

Volunteering by older people in the EU. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. 2011. Luettu 15.4.2015.
http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1134en.pdf

Vuorinen, L. 2009. Ikääntyminen maalaiskylässä. Sosiaalipolitiikan väitöskirja. Helsingin yliopisto, Yhteiskuntapolitiikan laitos. Lahti: M & P Paino.

Välittämisen paikka. 2016. NappiNaapuri Katsottu 25.9.2015.
<https://nappinaapuri.fi/info>

Yhdessä mukana-projekti. Parkanon Setlementtikeskus. Luettu 9.5.2015.
<http://www.parkanonsetlementti.fi/yhdessa-mukana-projekti.html>

Ystävän laulu. Luettu 20.1.2016. <http://www.laulut.fi/ShopSF/laulu.asp?artnr=L0257>

LIITE 1 Tutkimustiedote Parkanon kylät**TUTKIMUSTIEDOTE PARKANON KYLÄT****TULEVAISUDEN YHTEISÖLLINEN KYLÄ**

Tuija Vainionpää-Seilo

Parkanon kylissä Kairokoskella, Lamminkoskella, Pohjois-Parkanossa sekä Kovesjoella järjestettävissä kyläpäivissä kartoitetaan tutkimusaineistoa Sosionomi (Ylempi AMK) opinnäytetyöhön. Tutkimusaineisto kerätään anonymisti.

Tutkimustiedote opinnäytetyö
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto (14YSOSI)
Sosiaalialan koulutusohjelma

